

Nemzeti biztosító-társaság PESTEN.

492 (3-8)

A társaság kormányzata:

Gróf Nádasdy Lipót,
tisztelőbeli elnök.

Gróf Forgách Antal,
elnök.

Pulszky Ferencz,
alelnök.

Választmányi tagok:

Festetics Béla gróf.
Grabovszky György.
Kern Vilmos.
Koppél L. M.

Mocsonyi Sándor.
Muráty Szilárd.
Nádasy György.
Novelly Antal.

Prileszky Tádé.
Röszner F. M.
Siráky Ede.
Szontagh Sámuel.

Igazgatóság:

Kern Leo.
Kiss Zsigmond.

Kohén Jakab.
Nyiri Lajos.

Szcelláry D. György,
igazgatók.

Ujvári Mór, vezérigazgató.

A nemzeti biztosító-társaság Pesten, mely 1.500.000 forint részvénytőkével alakult, melyből **egy millió oszt. ért. ft.**

elhelyeztetett, s teljesen készpénzben befizettetik; f. é. május 1-én Magyarországon működését megkezdte.

Biztosításokat eszközöl:

a) **tűzkárok ellen:** lakházak és gazdasági épületek, mindennemű gyárak, és azok felszerelése, eszközök, bútorok, ruhák és ruhaneműk, árukészletek, házi állatok, mezei és gazdasági eszközök, mindennemű gazdasági és mezei-terményekre, ha azok tűz-villám-felrobbanás, vagy ezek következtében oltás vagy lerombolás által károsíthatnak;

b) **jégkárok ellen:** mindennemű mezei termények, szőlő-, dohány- és komló-ültetvényekre;

c) **szállítványi károk ellen vízen és szárazon:** gőz- vagy közönséges hajón, vasuton, vagy tengelyen szállított javakra.

A díjak határozottak és lehetőleg jutányosak.

A károk leggyorsabban felvételnek, és azok teljes értékének kifizetése haladéktalanul eszközöltetik.

Egyéb felvilágosítások legnagyobb készséggel nyújthatnak az igazgatóságnál, nádor-utca 9-ik szám, 1-ső emelet, valamint az ügynökségeknél is.

MELLBAJOK.

Vauquelin, párisi gyógyszer- és vegyész Rue de Cléry, 31. sz. Páris.

balzsamos szörpje és czukorkái.

(Sirop et Pastilles balsamiques de Mow de veau.)

E gyógyszerket régóta ismerik, dicserik s Páris legelső orvosi ajánlóják és rendelik a mellbetegségek és göcsiggyaladások gyógyításánál, minők a nátha, hurutár (grippe), szamarhurut, rekedtség, makacs köhögés, hangtalanság stb. Ara egy üveg mellszörpnek 1 ft. 30 kr. Czukorkák nagyobb doboz 80 kr., kisebb 40 kr. 512 (2-6)

Pesten a magyarországi főraktárban **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszer-tárában, király-utca 7. sz.

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent tek és minden hiteles könyvúrusnál kaphatók:

A Bach-korszak adomáiban.
Összegyűjté egy Bach-huszár.

(Nyolczadrét. VIII. 200 lap.) Füzve 80 krajczár.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1869 (egyetem-utca 4-ik szám alatt).

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten (egyetem-utca 4. sz.) megjelent és minden könyvúrusnál kapható:

Magyarország történetének kézikönyve.

Prai, Katona, Engel, Fessler, Horváth, Szalay, Bartal, Szabó Károly, Ipolyi Arnold, gróf Teleki József stb. nagy művei nyomán

KERÉKGYÁRTÓ ÁRPÁD,

magyar királyi egyetemi tanár által.

I. rész. A magyarok beköltözésétől III. Endre király haláláig. 889—1301. (VII. és 168 lap, 8-rét, füzve . . . . . 80 kr.
II. rész. III. Endre király halálától a mohácsi csatáig. 1301—1526. (VII. és 198 lap, nyolczadrét, füzve . . . . . 80 kr.
III. rész. A mohácsi csatától a Lin-czi békekötésig s III. Ferdinánd király haláláig. 1526—1657. (VIII., 224 lap, 8-rét,) füzve 80 kr.
IV. rész. I. Leopold kir. székfoglalásától a szatmári békéig. 1657—1711.
V. rész. A szatmári békétől II. József császár haláláig. 1711—1790.

21-ik szám.

Tizenhatodik évfolyam.

Pest, május 23-án 1869.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft.

Csupan Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. — Fél évre 3 ft. — Csupan Politikai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetőleg: Egy négyzet hasábnott petit sor vagy annak helye egyszeri ígatásnál 10 krba, háromszori vagy többszöri ígatásnál csak 7 krba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad Bécsben: Oppelk Alajos, Wollzeile Nro. 22. és Haasenstein és Vogler Wollzeile Nro. 9. — Bélyeg-díj külön minden ígatás után 30 krajczár.

Lator Gábor.

(1824—1869.)

Az 1869. ápril 20-kára egybehívott képviselőházban mindenik párt azon jelesei közül, kiket a mult országgyűlés alatt örömmel szemléltünk a törvényhozás padjain, számonosan hiányzanak. Némelyeket saját akarattuk birt visszavonulásra; legtöbben a pártok összeütközésének s ellenpártjaik győzelmének lettek áldozatai. A haza szolgálatából nem léptek ki s más terep pótolták, a mit itt, akarva vagy akaratlanul, elmulasztanak.

Egypár üres helyet azonban — a halál vágott. A veszteség itt fájdalmasabb, mert örökös és visszahozhatlan. Ily hiány az, melyet Ugocsa egyik kerülete jeles képviselőjének, Lator Gábornak halála után érezzük. Férfi as arca hű mására, melyet ezennel, emlékezete megújításául olvasóinknak is bemutatunk, nem nézhetünk sohaj nélkül; s mind, a kik ismerék nemes jellemét, önzetlen hazafiságát és széles ismereteit: fájdalommal fogják tekinteni e tiszta, nyugodt arcvonásokat, keveselni fogják azt a rövid 44 évet, mennyit neki engedett a végzet. Ő pedig e kevés idő alatt is sokat munkált, sokat tett, sokat használt. Multis ille bonis febilis occidit...

1824. év ápril 21-én született Szöllös-Vérgárdon, Ugocsa-megyében. Atyja Lator Imre, anyja Balog Mária, gondos házi nevelés után a vidéki tanodáknak már akkor is mintaképebe, a máramaros-szigeti helv. hitv. lyceumba küldék. Az osztályában is mindig első ifju magásra repülő szellemének már itt is sok jelet adá. Az ő szépirodalmi művei, bár tulajdonképp csak kisérletek még, indították meg az 1843-ban alakult olvasó-szövetkezést-egylet irodalmi munkásságát, s a jellege: „Simulni a kor józan szelleméhez” — úgy látszik, határozott befolyással volt irányára. Beszéde, melyet az első magyar földgömb felmutatásakor tartott, már ez irányt világosan jelzé.

1845-ben tette le az ügyvédi vizsgát,

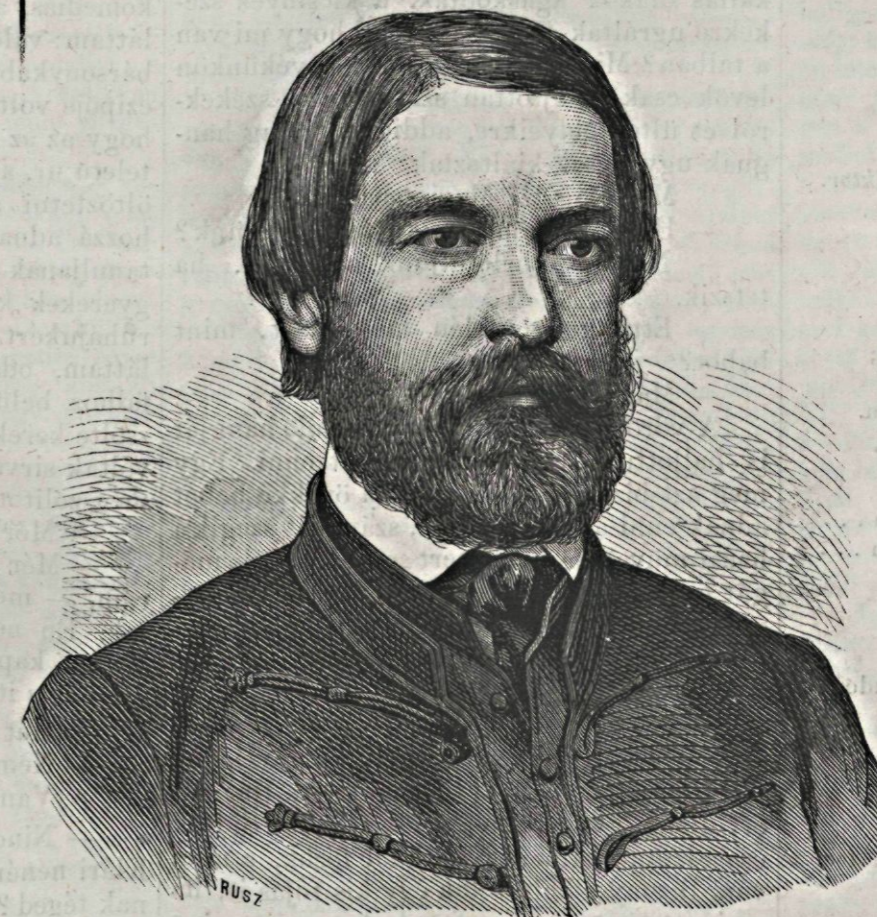
miután a juratus éveket Pozsonyban tölté el, oly sikerrel, minőt várni méltán lehetett. Azon fátylasmenet alkalmával, melylyel Wesselényi Miklós iránti tiszteletét mutatta ki az ifjuság, ő volt a szónok, s az akkori szenvedélyes hang közepett benső gyönyörrel olvashatjuk az érzelmek árjának felszínére emelkedni képes ifju higgadt szónoklatát. Ilyen volt ő utóbb is, a reform-eszmék előharczosaként tiszteltetve, hol páratlan népszerűsége tett szert, meggyében; ilyen maradt egész életében. Lángoló hazafiság, nem

védelmi bizottmányának tollvivőjét látjuk; majd pár hónapi bujdosás után visszatért családjá körébe, elfojtva keblében a bánatot a közös anya gyásza felett.

Tett ott, hol tenni lehetett. E korban, midőn a tevékenység majd minden tere el volt zárva a hazafiságtól, fordult figyelme az egyházi tere, s ugy 1849-ben, mint 1855-ben egyházmegyei tanácsbíróvá választatván, páratlan buzgalommal áldozta idejét egyházának. 1860-ban ő is katonai bíróság elé idézték a patens-ügy miatt, s még ugyanazon évben felé fordult a közbizalom, a segéd-gondnoki diszes székre emelni őt. Ő, mert „nevek villámhárítója” volt szükség, visszavonult, s az így megválasztott gr Teleki Sándort az ő példátlan szerénysége, ragyogó szónoklattal igatatta be székébe.

A megye 1860. decz. 19-én egyhangulag első alispánná választotta. A verőfényes napok azonban hamar elmúltak, s ismét visszavonult családi körébe. De azért ezentuli élete is inkább nyilvánosnak, mint elvontnak volt nevezhető, mert a bizalom és népszerűség seregestől vezérlé hozzá azokat, kiknek tanácsra s utbaigazításra volt szükségök, s a laka előtt elhaladó idegen könnyen azt gondolhatá vala a megyeházának.

Egyhangulag választott meg az 1869. ki országgyűlésre is képviselőül. Hazafias érzelmei, melyek ovatossággal párosultak, a Deák Ferencz zászlója alá vonák. Itt is maradt meg mindvégig, bár megtartva önállóságát a pártfegyelem fölött. Konferenciákban, osztályok-

LATOR GÁBOR.

ban gyakran szólott, határozott nyíltsággal, az erős meggyőződés hangján, pártja nézetei ellen is, ha kelle; s nem egyszer szavazott nyilvánosan is másképp. A nyilvános ülésekben ritkán, de mindig a tárgyhoz és tárgyról beszélt, annál többet dolgozott a bizottságokban és osztályokban. Igy vívta ki

üres frázisok közé burkolva, hanem a józan tapasztalás higgadtságával mérsékelve. Az 1848-diki események őt is magokkal ragadák. 1849. májusáig mint önkényes közlegény szolgált az erdélyi hadseregben. A dézsi futás után, mint a Szatmár, Máramaros, Bereg, Ugocsa és Közép-Szolnok megyék

pártja jelesbjeinek, magának a kitűnő magaslaton egyedül álló vezérnek is szeretetét, bizalmát, sőt ellennesi barátságát és tiszteletét is. Méltán. Ki egyszer látta e férfias, nyugodt arcot, ki egyszer hallotta meggyőző logikáját, ki egyszer pillantott belé soha piacra nem vitt érzelmeinek tiszta világába, ki egyszer figyelmeztet páratlan szerénységére, a nem látszani, de használni akarás-e megtestesülésére: önkénytelen tiszteletré gyűlt iránta.

Választóhoz lemenve, hol egyhangú új megválasztatása kétségkívül volt, távol szeretet és családjától, alig egypár nap mulva a megérkezők kelt viharos öröm után, rövid, súlyos betegségben, február 6-án halt el. Nem volt senki, ki meg ne könyvezte volna a több ezer fonyi temetésen; egész választó-kerületében meghuzták a harangokat és gyász-lobogókat lengetett a szél.

Mi pedig, körültekintve az ismét összejött képviselők sorain, fájdalmasan nélkülözük a többi jeles közt Lator Gábor is, kitől nem a pártküzdelem esélyei, hanem a halál fosztotta meg törvényhozásunkat — s így örökre!

Örök gúny van...

Örök gúny van a természetben,
Örök gúny rejlik mindenütt;
Egyik lapon fényes nagy eszmék,
Máskor lapon meg gyászbetűk.
Ha olvasom, — míg mély értelmét
Előmbé tárják a sorok:
Szívem úgy fáj, — mosolygom kell, ha
Megörülök nem akarok.

Minden, mi föl- s létűn a földön:
Egymás paródiája csak;
A tavasz üde virulása,
S a lombok, mik lehullanak.
Ha egy szép költemény az élet,
Gúnyverse annak a halál:
Gúnyvers? igen, valóban az, mert
Kikacag és szíven talál!

Mi az akarat és a végzet?
A büszkeség és fájdalom?
Nem tűz-e, mely magát gúnyolja
Játszó árnyával a falon?
Nem kontár mű-e a teremtés?
Munkái oly idétlenek!
Egy isten alkotja az embert,
S a hitvány féreg öli meg.

Darmay Viktor.

Céltalan bolyongás.

Kietlen éj körültem mindenütt,
Szemembe egy halvány sugár se sűt;
Vak ösztönöm vezet csak egy uton,
Hol, merre járok, én azt nem tudom.

Érzem, hogy rög van talpaim alatt,
Hallok rezegni szelid lombokat;
— Lelkemre száll kéjérzet, borzalom...
Szellő volt-e, kigyó-e, — nem tudom...

Vagy látok, sejtek ingó árnyakat,
Sötét, mély tükörrel omló part alatt;
Megállok néha messze távolon —
S ne térjek-e még vissza, — nem tudom.

Szívemre hajlik fáradt két kezem,
„Hol lesz nyugalmam?” félve kérdezem;
De csillag nem gyűl a felhők felett,
S én tovább viszem bús roményemet.

Darmay Viktor.

A nyomoruság pítvarában.

„Egy lévíta emlékiratai”-ból.
(Vege.)

Másnap reggel iskolába kellett mennem. Istenem, mikor láttam magam körül azt a sok-sok gyereket, eszembe jutott az utjelki iskola, melyben legnagyobb ur az én apám. Itt egy sovány, kopaszos ember volt az ur,

kit Majoros tiszteletes urnak hittak. Egymagorófa-pálczát suhogtatott folyvást a kezében, és a kik lármáztak, azoknak a körműk hegyére koppantott vele. Sokat morgolódott és annyit énekelgetett velünk egy húzóban, hogy szinte belerekedtünk. Ezt a mulatságot különben nem bántam, mert nem volt gyöngye hangom és otthon is szerettem dogni. Egyszer azt is megengedte édes apám, hogy a templomban én kezdjek el az éneket. El is kezdtem a „Mint a szép híves patkara”, és nem volt semmi hátramaradás.

Délben mentünk ebédelni a konviktsura. Egy nagy-nagy szoba volt ez, (melyet itt „szalának” hittak), számtalan asztallal, melyek mellett négyenkint még számtalanabb deák ült. Az ajtó körül az öregebbek foglaltak helyet, hogy a jobb falatokat ők foglalhassák le. Már egész szakállasok, bajszosok voltak, lekönnyűkölték az asztalra és vastag hangon énekeltek. Amelyeknek legvastagabb volt a hangja, azt tartották legderekabb embernek. A kisebbek hátrább, az ablakok mellé szorultak. Ott lármáztak, egymásnak kezire csapkodtak a kanakkal és nagyokat nevettek. Én egy sarokban húztam meg magamat és rágicsáltam kenyeremet, melyet kezembe adtak. Mellettem ülték a pislogó kis fiú és a pisze orru uri gyerek. A vörös hajú diák a vének között ment; de azt hiszem, azok közt is ő volt a legvénebb. Ott énekelte aztán vastag hangon. Felvette a mi asztalunkhoz egy zömök göndörhaju emberke ült, ki az ujján találgatta, hogy mit fogunk ma kapni ebédre? Úgy látszott, mintha az egész „szalának” mind ezt találgatták volna, mert mindenki sovárogra tekintett az ajtó felé.

Zörgött a kilincs, nyitott az ajtó és egynehány szegény gyerek hordta be a levest. Hordtak nekünk is. Átalánosan ismert dolog levén a fiatalság ellenszenva a leves iránt, alig szükséges mondanom, hogy majd az egész tálat nekem hagyták. Én megettem, mert éhes voltam.

Megint hoztak valamit. A bajszos, szakállas diákok ágaskodtak, a kicsinyek székre ugráltak és úgy nézték, hogy mi van a tálban? Mig azonban a mi környékünkön levők csak lesujtottan szálltak le a székekről és ültek helyeikre, addig a vastag hangok ugyancsak kiáltoztak:

— Mi dolog ez? Megint bab?

— Hát örökkön örökké babot eszünk?

— No akár belefutunk a babba, ha tetszik.

— Ettünk-e az idén még mást, mint babot?

— Már a mi sok, az sok.

A vörös hajú vén diák rikácsoló hangját is hallottuk. Ő se akart babot enni. Egy meg azt bizonygatta, hogy ha örökké babot adnak enni a konviktsuron, szárnyát szegik a hazai művelődésnek? Mert senki se fogja magát tudományos pályára adni. De valamennyit túlharogta a kövér, vörös képi szakácsné, ki fejét bedugván az ajtónyíláson, illetéknéppen kiabált:

— No nézze meg az ember. Még nekik áll fölebb! Milyen válogatóság az uraságok!

Még kolompérra is kerül majd sor. Hát miért olyan gyűlék, hogy csak babot tudtak összeszupplikálni? Én abból főzök, a mim van. Bizony elkelt volna egy kis tojás is, ha gyűrótt tésztra fáj a foguk. Azt meg csak a kis Kókoda hozott vagy tizet; ez az egész. És még nekik áll fölebb!

Csak kaptam volna hát legalább azt, a mi volt. De alig tették le asztalunkra a tálat, a zömök társ keze villámsebessé kezdett mozogni, az uri gyerek uri módon marokra fogott egy darab húst, az ijedős fucska is habsolt és én azon vettem észre magamat, hogy üres a tál.

— Hát nekem nem hagytok semmit? — kérdeztem tőlük.

— Pajtáskám, szemesnek áll a világ, vaknak az alamizsna, — felelt a nagybéli zömök gyerek s a társ kettő vigyorogva tekintett rám és az üres tálra. Aztán felkelték és mentek haza. Mit tehettem más, mentem én is. Otthon elfordultam tőlük és mig hazulról hozott maradék pogácsámat fogyasztottam, keserű gondolatok forogtak a fejemben. Ki szeret engem itt? A paraszt gyerekek, kik gorbák és csak nagy kínnal, akadozva tudnak olvasni, mégis csak jobb szívűek, mint ezek itt, a kik már deákul tanulnak. Bizony jobb szívűek. Azok nem gondolkodnak rajta, hogy mit mondanak és mit tesznek, de ha kell, odadják, a mi jöik van; ezek meg elveszik az enyimet is. Mit ér az élet így, ha egy szerető, szívből jövő, nyájas szót nem hall az ember és elkapkodják előle az ételt. Édes anyám a tányéromra rakta. A hazulról hozott pogácsákra sirűn peregetek a könyeim. Az uri gyerek az ijedős, kis fiuval az ablak melletti nagy ládán mindenfélét sugdosott és jökat kacagzott. Nem tudtam megállni, oda mentem hozzájuk és elmondtam nekik, a mi szívemen feküdt.

— Halljátok, ti is csak olyan gyerekek vagytok, mint én. Lehet, hogy a ti apátok gazdag, az enyim meg szegény; de az nem tesz semmit. Azért csak olyan gyerekek vagytok, mint én. Mondjátok meg, jól esnéktek, ha valaki kinevetne akkor, mikor ti sirtok? És azért sirtok, mert édes anyátok jut eszetekbe, ki a maga szájából vette ki a falatot és adta nektek? Töletek meg elkapkodta az, a ki csufolja és neveti könyeitek? Mondjátok csak, szeretnétek-e ezt?

De azok még nagyobb hahótára fakadtak. Én meg elkecsereved, zokogva otthagytam őket és kóborolni indultam. Egy magas ház léczkerítésén belül (már akkor alkonyodott és kirsítam magamat) egy sajátságos öltözeti gyermeket pillantottam meg. Szakasztott olyan volt, mint egy cseptevő német komédiás, a kit igen-igen kicsiny koromban láttam: valóságos maskara. Igen cifra, tarka bársonykabátja, vörös kamáslija és csattos cipője volt. Hallottam már róla valamit, hogy az az asszonyos, szelid képi nagytiszteletű ur, a kollegyium direktora szokta így öltöztetni azokat a gyerekeket, a kiket ő hozzá adnak lakni: hogy üljenek otthon, tanuljanak folyvást és ne mehesseken a többi gyerekek közé. A kik kinevetnék maskara ruhájukért. Ez a szegény kis fiu, a kit én láttam, oda támasztotta szökehajú fejét a falhoz, belül a kerítésen és ujjacskaival dörzsölte kerek, kék szeméit. Láttam, hogy ki voltak sirva. Megállítottam a kerítés előtt és megszólítottam a kis maskarát.

— MÉR' sirsz?

— MÉR' sirok? — felelt daczosan tekintve rám, — mert elhoztak hazulról és itt hagytak. Én nem ismerék itt senkit. Rugtam, sirtam, kapálóztam, nem akartam itt maradni, mégis itt hagytak.

— Hát nem szeretsz itt?

— Nem biz én. A mint lehet, hazaszököm.

— Van neked anyád?

— Nincsen. Csak öregapám van, meg Klári néném. Azokhoz szököm. De hogy hán téged?

— Bálint Gábornak. Hát téged?

— Engem meg Csóka Balásznak. Látom, hogy te se szeretsz itt valami nagyon. Gyere, szökjünk el együtt.

Ez a szökehajú, kerek kékszemű, daczos, szép, rosz, eszes, bátor, meggondolatlan gyermek volt egyetlen barátom a világon. Még most is az. És ezzel igen sok van mondva.

A gonosztevőkről.

— Egy fogház-felügyelő naplójából.

Én nem vagyok sem philosophus, sem a fogházi fegyelem egyik vagy másik rendszerének szószólója. Nincs fejemben semmiféle tervrajz, a melylyel minden elvetemült egyént csupa erőnyessé lehetne átváltoztatni. Azonban láttam egy-két dolgot életemben. Naplót vezettem a legnevezetesebb eseményekről, melyek kezem alatt előfordultak, s önkéntelenül észre kellett vennem bizonyos közös jegyét a foglyoknak, mely őket ugyszólva testületté teszi, úgy hogy bátran beszélhetünk különös tulajdonságokról, melyek a gonosztevők nagyobb testületeinek sajátját képezik. Valóban azt hiszem, hogy a legfeltűnőbb dolog, mindent összevéve, az egyformaságnak az a bizonyos neme köztűttük. Ebben a tekintetben jobban hasonlítanak az alsóbb rendű állatokhoz, mint a becsületes néphez. Náluk nem úgy van mint más embernél, hogy mindeniknek arcán saját egyéni jelleme volna kifejezve, hanem mindenikén annak az osztálynak vagy testületnek a jelleme van, a melyet a természet mintha kijelölt volna arra a munkára, a melyet végez.

Azt hiszem, láttam annyi gonosztevőt, mint bármely halandó, de egy gondolom, fel is tudnám ismerni őket, akárhol találkoznám velök. Nekem úgy tetszik, hogy a tolvaj ép oly teljesen külön van bélyegezve a becsületes munkás néptől, mint a fekete bárány a többi juhoktól, bár az elkülönítés ezen bélyegét nem egy könnyen látja meg mindenki. Valóban, jóllehet én elég gyakran látam azt, s azt hiszem, ismerem is jól, mégis bajosan tudnék olyan leírást adni róla, hogy az által mások is képesek legyenek felismerni, mikor zsebmetsző van a társaságban. Tekintetből inkább hiányzik valami, mint van valami benne; inkább abból ismerünk rájuk a mi nincs meg bennök más ember tekintetéből, mint abból a mi van. A szándék, a csel bátorságának, szilárságának hiánya az, a szívnék és jószágának van a képességnek hiánya; ezek az emberek gyengék, ézelnélküliek, rendkívül ostobák, s szívük olyan, akár a malomok. Az egyetlen változás, mely a régi tolvaj arcán előfordul, valamely sajátságos szorongó tekintet, mikor veszelében van; mikor a hogy ők mondják, különösen „helyén kell lennie.” Minő gyakran megessett az, hogy egy rendőrhivatalnok, a kit elküldtek valamely színházba, vagy nyilvános mulató-helyre, hogy fogjon meg egy tolvajt, a kinek személyes leírása csak épen akkor jelent meg a hivatalos lapban, nem azt az embert hozta a kiért küldve volt, hanem egy másikat, kit az alatt jelentettek be valami gazzettért mig ő az elsőrt odajárt; s mindezt azáltal, mivel az a jegy a veszelében lévő tolvaj arcán olyan világos, a minő világos csak Kain bélyege lehetett.

Semmi sem lepi meg jobban az embert, ha közelebb ismeretségbe jó a gonosztevőkkel, mint ezeknek ostobasága, egészen véve őket. Találtam ugyan köztük ügyes fizköket is egy-kettőt, de az arány nagyon parányi volt a többiekhez képest. Azt hiszem, egészen véve, egy csopell sem külön legények ostoba felebarátjaiknál. Egyetlen egyet se tudok, a ki közülök kényelmes öreg kort élt volna, vagy jól ellátott családot hagyott volna hátra. Megengedem, hogy vannak emberek, kik nagy vagyont szereztek becsület és vétkes utakon, s azt rahagyták örökösökre, de az ilyenek elég ügyesek voltak arra, hogy a törvény kezei közül kikisikoljanak. Legalább ebben az országban így áll a dolog, s azt hiszem, többé-kevésbé a többiben is.

Azon néhány ügyes gonosztevőnek egyéniségén is, a kiket én ismertem, valami sajátságos zavart bonyodalom uralkodott folyvást, mely minden ügyességüket hiábavalóvá tevte.

Mindig emlékeztek egy skót ismerősömre, ki azt mondá, hogy a helyismerés gumója az ő agyában nagyon ki van fejlődve; s ennek és a memóriának segítségével — mely utolsót úgy magyarázta meg, hogy az mesterségesen képzett emlékező tehetség — vállalkozott rá, mikor legelőször jött Londonba, hogy ő engem el fog vezetni egy külvárosi vendéglőből, a város tulsó szélén fekvő kis utcának egyik házához. És azt hiszem, meg is tette volna, ha mindjárt az elején, szórakozásból vagy miből, jobb félté nem indult volna a bal helyett. Valóságos szánalomra méltó volt látni szegényt, a mint küzdött a látszatokkal, a melyek sehogy se akartak hozzá illeni ahoz a tiszta, világos elrendezéshez, a melyet ő megcsinált saját lelkeben minden irányról és fordulatról, a melyet majd tennie kell; s egy nagy rakás energiának, s azt hiszem tehetségnek is,

hiábavaló vesztegetése után, kénytelen volt magát megadni. Gyakran jutott ez eszembe, mikor valami ügyes gonosztevő került kezeim közé: természetes, hogy ez egy jó csomó botlásos és ütődésen ment keresztül, a mig ide jutott.

A legügyesebb gonosztevő, a kit valaha ismertem, egy yankee volt, a mint az észak-amerikai államok lakóit hívják. Merterése a ház-feltörés vala, s azzal a hírnévvel jött hozzánk, hogy több házat tört fel és több börtönből szökött ki, mint bármelyik élő ember. Természetes, hogy az ilyen meglehetősen terhes letetemeny volt s megőrzése sok gondot adott. Azt mondá, hogy ha jó szerszámokat adnának neki, naponként egy aranyat keresne a fogház számára, finom butor munkát készíten; azonban a hatóságoknak több erre volt, semhogy szerszámokat adjon egy ily híres börtön-feltörő kezébe.

Különben sovány, nyavalyás kinézésű ember volt, fehér arcczal és finom vonásokkal, úgy hogy az egész alak inkább gyöngédnek látszott, és mégis az az arc nem volt sem egy gentlemané, sem egy tanult emberé. Szemcínél alig láttam nagyobb szemetek életében, és mégis nem jól esett belőjük nézni, mint jól esik a ragyogó szemekbe átalában; talán ez azért volt, mivel azoknak fényessége mindig mintha a szem sarkán lővelt volna ki, vagy egy-egy pillantás gyors mozdulattal, miután soha sem nézett egyenesen az ember arcába. Később, midőn a híres Barnum arcképet láttam, ez a kép emlékeztetett rá.

Itt megjegyezhetem, hogy a házfeltörők rendszerint ügyesebb faj, mint a többi. Ez a dolog természetéből következik; miután a mezei tolvaj, a városi préda-leső, sőt a közönséges utca-tolvaj is, csak neki indulnak találmára, résen lévén mindig, a hol valami elcsipni való van; de a házfeltörés nehéz munka, s előbb azt ki kell tervezni gondosan. A kezdőknek, ezen a téren, rendszeren valami látszólagos kis üzletük van, s nehézőt megfogni, s ha egyszer le voltak tartóztatva, visszatérnek a régi életmódhoz, de kevés szerencsével, miután nem folytathatják többé a munkát a régi modorban. Ritkán esik ház-feltörés, hogy az többé kevésbé előkészítve ne lett volna; vagyis van valaki a bandában, a ki nagyon jól ismeri a helyet. A legalkalmasabb kezek az asztalosok, kőművesek és gázcső-berakók közül kerülnek ki, kik ismerik vagy magát a házat, vagy az olyan házak építésmódját. Egyébiránt a házfeltörők rendkívül megfogytak ahoz képest, a mennyien régebben voltak; s ez azt hiszem, nagy becsületére válik a kézműves osztálynak, a melynek nagy kisértésnek van kitéve ezen életmód iránt, s maguk az eszközök is rendkívül tökéletesedtek újabb időben, mint minden egyéb.

Szólván a gonosztevők közönséges ostobaságáról, nekem felűtt, hogy ez valamennyire másképp van a gyermekekénél. Náluk az élénkségnek és tréfnának bizonyos neme van meg, mely az öregoknál hiányzik. A gyermek-fegyenczek közt találhat az ember eleget, ki elérti a tréfiát, s a vágást vissza tudja adni hasonlóan. A vénebbek komor, mogorva nép, mintha minden kedély kiveszett volna belőlök. Tréfnának és bolondoskodnak egymás közt, de ez is olyan egy hangból, egyformasággal teszik, hogy többször hallva, nagyon megunja őket az ember. S én hajlandó vagyok hinni, hogy jobb tréfiákat és élceiket is ügyesebb fizkök találták ki időről időre, s hagyták örökségül a többieknek. Ha gyerekek közt s azokkal együtt folyt a tréfa, meg sokkal élénkebb volt; s olyan szomorú volt rá gondolni, hogy ezeknek élénksége és élvezetkészsége olyan kikerülhetlenül viszi őket elődjök sötét sorsára.

A főntebb mondottakból látszik, hogy nekem nem sok tapasztalatom van a tolvaj nép ügyességéről, egyre-másra véve őket. Könyvekben gyakran lehet olvasni a ravaszág és ügyesség csodálatos tetteit, a melyet ők elkövettek, de mindezek csupa üres ámitások, irva azért, hogy a közönség felület részét gyönyörködtessék. Mihelyt kinyitok valamely ilyen könyvet: „Egy gonosztevő kalandjai” vagy más ilyes czimmel, azonnal ráismerem, hogy nem olyan ember irta, a ki valamennyire is ismerne a dolgokat, miután olyanok megtörténtét írja le, a mik egyáltalában nem történhetnek meg. S ilyenkor mindig eszembe jut egy adoma — melyen, mikor meghallam, nagyon jó izűt nevettem — valami Sir John Bulkeleyről, a kit törvény elé idéztek utcazi zavargások csinálásáért; az öreg olyan utcazi-predikátor-féle volt, s elment a királynő Chief-Justice-éhez (a főtörvényszék elnökéhez), elmondván: hogy az Ur megjelent neki egy látományban, s ide küldé ő Lördságához azzal az utasítással, hogy rendeljen számára egy nolle persequit, a

mint hivatá a felmentő rendeletet az ő esetében. A Chief-Justice egész komolysággal válaszolá, hogy ő nem hiszi, miszerint az Ur küldte volna ilyen izennel, mert ő bizonyosan jobban ismerte volna az angol törvényt, s az Attorney-Generalhoz (a fő korona-ügyészhez) küldte volna, kinek egyedül áll jogában hogy nolle persequit adjon ki.

Epen így bannak el a regényírók a rabok jellemével is. Itt van például egy vén tolvaj, a kinek jelleme egészen megváltozik, s utóljára ki-sül, hogy egész sokasága lakozik benne a nemes és gyöngéd érzelmeknek — s egy közönséges becsületes ember előtt még úgy tűnik fel, mint eszménye a jószágának. No már egy vén tolvaj, a ki becsületes emberré lesz, ez olyan dolog, a minőt soha életben nem hallottam, se nem láttam, s nem is hiszem, hogy halljak becsületes fogház-felügyelőtől, a ki tudja is a mit beszél. Tudunk mi is érezni — talán igazabban, mint a regény-olvasók. Mikor egy-egy tisztességes családból való fiatal ember, engedvén az ors kísértésnek, vagy rosz pajtások kezei közé jutván, utóljára hozzánk kerül, ez eseményről többet és nagyobb szánalommal beszélnek a fogház-hivatalnokok, mint a közönség. Vagy mikor fiatal gyerek kerül a tömlőcsebe, ki nem a tolvajok között növekedett föl, hanem nyomor, gondatlanság, vagy rosz pajtások keverték közéjük — s az ember elgondolja, hogy mily kevés valódi roszaság volt még ez istonadta teremtésében első lépésüknél, és hogy minő kevés eshetőség van megmenekülésükre egy oly életfolyamát, mely szükségképpen viszi őket lefelé a megátalkodott bűnösségig! Hanem ilyen esetek ritkábban fordulnak elő; s a mi a vén tolvajok illeti, ezeknek átvételénél nem igen háborgatnak ilyes gondolatok. Ezeknek megjavítására vonatkozólag csak azt mondom: hogy utasítások meg nekem azt az embert, a ki becsületes munkást csinált vén tolvajból, s én egyszerre felszólítom, hogy legközelebb vén rókákat alakítson át házi ebekké. Az oktanlat állapot hajlama: hogy megölje zsákmányát, vagy hogy növényen táplálkozzék, nem tartozik szorosabban állati természetéhez, mint a tolvajéhoz az, hogy lopjon; s mondhatás neki és tehetsz vele akármit, de azt ki nem irtod. (Folyt. követe.)

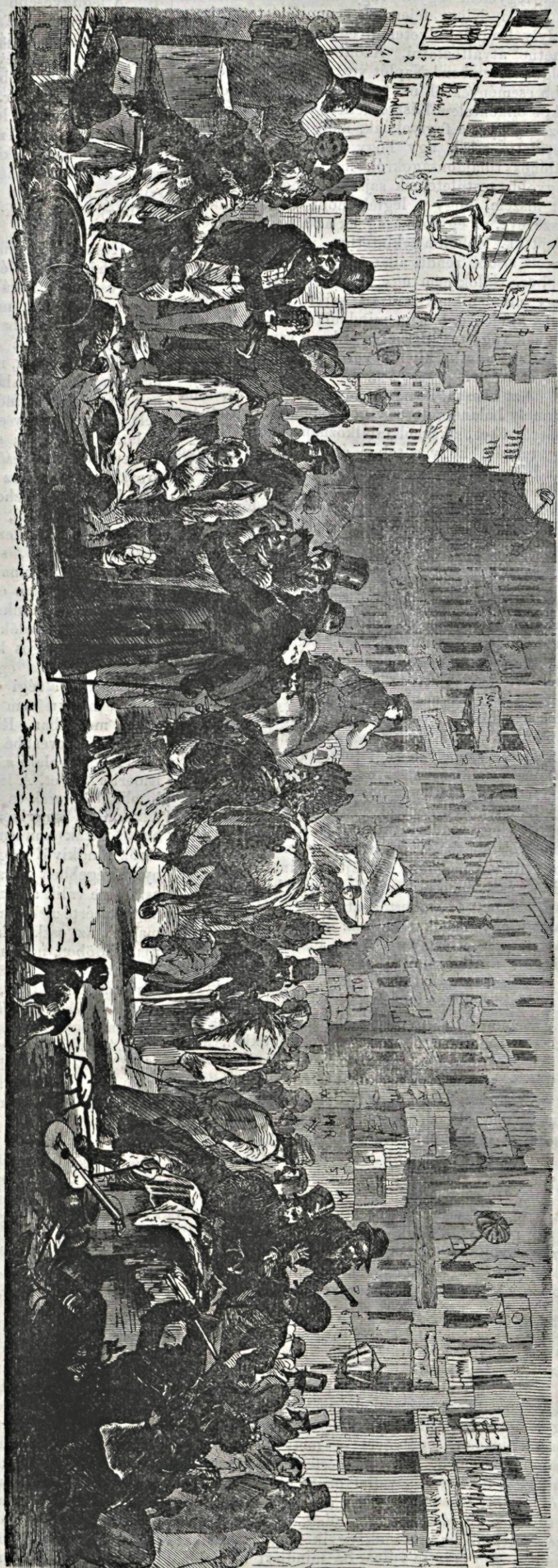
A p ál m a.

Egyszer egy arab feszült figyelemmel hallgatta egy angol elbeszélést, melyben hona szépségeit, gőzgepét, vasutait, légszusz-világítását, villany-táviráit stb. magasztalá. Mikor végre elhallgatott, az arab élénken kérdező: „Hát olyan szép, karsu pálmafák, mint nálunk, vannak-e az ön hazájában?” Az angol mondta neki, hogy néhány pálmafát ugyan ápolgatnak országos költségen a kewi pálmaházban, íveg alatt, de biz' a szabad levegőn meg nem él az a legjobb akarat mellett sem. Az arab ekkor kimondhatatlan számalommal tekintett a díszes angolra s nem volt kedve többé hallgatni, mikor a Nyugotot dicsőítették. Mert mi az arabnak egy ország pálmafák nélkül? Vasutak, villanytáviratok, ezor meg száz-ezer gázfény, csillagvirágoktól ragyogó mennyboltozat és virágcsillagokkal behintett virányok — mindezek mit érnek az ő szömben pálmafák nélkül? „Mivel viditjátok fel szeméiteket a nap égető hovában, ha onnan felülről a pálmágnak enyhülést nem lehellnek rátok? Hát költöttek mihez hasonlítják inádotjaitk termetét, ha nem a pálmafa karsu növésehez? Csak most értem, hogy miért jön minden évben több-több frank Egyiptomba és a Nil partjainhoz.”

Igy zárta be az arab Európánk felett érzett ószinte sajnálatát. A datolya-pálma a forró égető sivatagok írámszarvasa, szántóföldje, kertje, éléstára, borpinceje s nélkülözhetetlen élet föltétele Arabia, Egyiptom és a legtöbb ázsiai és afrikai sivatagok lakóinak. Az arab mondta a pálmafát abból az agyagból származtatja, melyet Allah föltre tett, mikor az első embert abból megteremtette. „Szeresd a pálmafát, mint szülődet!” mondja az arab, és kevélyen azon majdnem szöröl-szóra beszonyított hiedelemre, hogy az csupán csak az igazhívó müzilmánok földén tenyészik. Az arab a pálmafát önmagával és az egész emberiséggel hasonlítja össze s teszi egyértékűvé. „Miként az embert minden más teremtmény között egyenes, fölemelkedő testállása tünteti ki: úgy a pálma is karsun, kevélyen és egyenesen emeli égföld gyönyörü lombkoronáját. Melyik teremtmény olyan szép mint az ember, s melyik fa dicsőbb a pálmánál? Lombozatában a legszebb agyvelő müködik, épen mint az ember fejében. Vágd le a pálmának és az embernek a fejét s látni fogod, hogy egyik-

A lipcei zsidó-vásártér szombatján.

A lipcei zsidó-vásártér áztelnapon.

nek sem fog nőni más feje. Vagy vágd le a pálma ágait s épen úgy nem fognak nőni mások helyettök, mint az ember karjai, ha levágták. A pálma fején is hajdiz van, mint az emberén. A nemek itt is el vannak különítve, s némely pálma, épen mint némely ember, örökös természetlenségére van kárhoztatva. A him-pálma nő-pálmái között áll, miként a szultán háremében. De itt a nők több szabadsággal rendelkezhetnek szívök fölül. Némely ilyen szépség nem akar gyümölcsöket kapni a hozzá legközelebb álló him-pálmától s vágó, hervatag karjait egy szomszéd oáz felé terjeszti ki, hol szívének választottja nyulánkan, méltóság-teljes szépségben emelkedik a magasba. Egy ily szerelembeteg fa csak akkor gyógyul meg, ha kedveséről virágot kötnék ágai közé. — Az utóbbi monda majdnem ép oly költői, mint az északon magánosan gyászoló fenyőfa, mely szívbetegten álmodozik egy déli pálmáról.

A növényvilág egyetlen tagja sem játszik oly szép és fontos szerepet a vallásban, történetben, művészetben és költészetben, mint a pálma — sem az indiai lotuszvirág, sem a celta fagyöngy, sem a francia lilium vagy a normann rekettye. A szent irásban, különösen az új testamentomban, pálmák díszítik a legszebb és legmagasztosabb jelneket, melyekből a „béke pálmája“ korunkig s hozzánkig is elhatott. A keleti és klasszikus hitregészben és virágnyelven a pálma minden szépség és győzelmesnek jelképe. A legmagasztosabb egyiptomi építészeti kolosszális alakzatait a pálmának köszönheti. Ez volt a régi egyiptomi és görög oszlopművek első példányképe.

A befolyás, melyet a pálma eleitől fogva az emberek találékonyására és érzelmire gyakorolt, könnyen felfogható. A legkevélyebb, legszebb, legáldásdúsbabb és legsajátosabb növény ez az egész föld kerékén. — De nemcsak ilyen külső, széptani élvezeteket köszönhet a puszták fia a pálmának. Physikai életének mulhatatlan föltétele s csaknem egyedüli forrása az. Mindent, a mit eszik vagy iszik s akár mint enyhítő, akár mint fénnyizési szert élvez, a pálmafa nyújt neki. Különböző a pálmák minden egyes részének sokféle hasznai olvasóink előtt bizonyára ismeretesek. A puszták lakói a pálmafüvetől kapják kenyereket, borukat, ruházatukat, házaikat — egy szóval mindenüket.

A datolya-pálmából az arab házifő férjének s urának egy egész hónapon át naponként mindig új meg új étellel kedveskedhetik, a mi pedig a mi szegényes és minden kitelhető alakban fölhasznált burgonyánkkal teljes lehetetlen volna. S a mellett a burgonya mindig csak burgonyának marad; de a pálma már születésénél fogva is egyike a tropikus növényvilág

legnemesebb és legméltóságosabb szép, barna leányainak.

A pálmáknak legalább is 150 fajtája van, melyek égaljilag szorosan el vannak különítve egymástól. Gyümölcsöket csak az északi szélesség 18—30 foka között teremnek, leginkább nyílt, meleg és forró lapályokon, a hol a homokfelület alatt agyagréteg van. A tenger közelségét s a heves, tropikus záporokat nem szeretik. A tulajdonképeni pálma-égalj Persia és India déli részétől kezdve Észak-Afrika felett egész a Kanári-szigetekig terjed.

Legyező-pálma erdő Afrikában.

A lipcei zsidó-vásártér.

Ha a rajzoló a lipcei Brühlön fekvő magas épületek helyett a herminatéri „kis ház mellett nagy ház“ csoportot rajzolja háttérnek, mi tétova nélkül úgy irhattuk volna, hogy: „Zsidó-vásártér Pesten.“ Izrael fiai irtóztató kintársággal fenntartják nemesek testalakzatuk sajátos jellegét, nemesek vallásukat, hanem szokásaikat, természetüket is. A Fekete-tengertől a Rajnig, Szent-Pétervár jegétől Florenz ragyogó égaljig ma is kíválnak a többi lakosság közül, s csak egyes városokban vagy egyes kis országokban, — például Svájcban, a Székelyföldön — a hol a „benntülsötök“ éllemességét

túlszárnyalni nem bírják, olvadtak fel a társadalomban.

E különváltság különösen a zsidó-vásártéren találja kifejezését. Mióta az új kor felvilágosultsága a ghetók falait lerontotta, maguk csinálnak maguknak ghetót a bécsi Salzgriesen, a hamburgi Steinwegen, a lipcei Brühlön, a pesti Herminatéren, s mindazon helyeken, melyeket a világ zsidó-piaczokul ismer. Ide hordják a világ gondatlanságainak, szerencsétlenségeinek hulladékát, és csinálnak vele ksetet, itt változtatják a krajczárt forinttá. Itt árul egymás mellett a merész vállalatoknál tönkrement kereskedő, s a pályakezdő gyufás fiu, a természet anyagpótló erejének e két véglete.

S az ily vásártér valóságos orbis pictus. Ott látod rajta a művészet és az ipar eszközeit, a délnő és a napszámos öltözét, edényt, cziczomát, fegyvert, könyvet, s mindenféle emléket elmult szorgalomnak és holtig tartó könnyelműségnek. Magunk forma ember utálatlalt néz e tárgyra, és azt gondolná, hogy nem valóik egyébre, mint lomnak és szemétnék; lezik azonban kereskedelmi czikké alakítja azokat azzal az egyetlen szerzőszámmal, melyet rábeszélésnek hívunk, és ő veszi hasznát. Mióta Ezsau első szülöttségi jogát olkséftelte, maradékaik is mindent elkéftelnek a mit csak lehet — persze magasb árfolyam mellett, mint Izrael első szülött fia.

A zsidó-vásártér igen alkalmas helyek szemlélődésre. A legkülönbözőbb tárgyak bomlott halmaza, a leg-sajátos alakok rendezetlen tömege, a folytonos élénk sűrűség-forgás, a kereskedésbe szünetlen zaj méltóvá tesz azokat úgy a festő esetére, mint a leíró tollára.

Ime három alkudo; egyik egy kezével a cziczkartont, másikkal a fájin ezüst huszart tapogatja, hogy vajjon melyik ér többet; Áron egész marok pénzt kínál: „Isten ücsese nem ér thübbet!“ de Hersli ellentáll az ördögnek, s becsületére mondja hogy nem engedhet az árból; hosszu szóváltás után szétmennek, s azután vagy Áron tér meg, vagy Hersli kiáltja vissza, s becsület ide, úgy segéljen oda, megvan az alku. Elöl egy quodlibet áruló özi vagonát egy kutyától, mely sem gitárt, sem kardot, sem csizmahuzót nem eszik ugyan, de ösztönszerű ellensége Izrael népének. Középpott egy mecklenburgi ló ráhagott a Schmüle tyukszemére. „Vájl vájl“ biztos ur! kapitány ur! Herr Stuhlrichter! Herr Amtmann! a Schmüle vérdíjt követel, ő két hétre kereset-képtelen. — Egyébiránt az a Schmüle dolga. Nem gondol bajával sem Ruffke, ki bodros fejkötőben, krimolin-szoknyával, rojtos nagy kendővel siet a piacon keresztül, hogy a kőtenyében dülyvedző odény gyűjteményről áruhelyére jusson. És nem gondolnak vele, a kik egy csoportban ócska ruhát ajánlgatnak, próbálgatnak, a tisztas Dávid rabbi

auspiciumi alatt. Ezek mellett a Móríc fiú gombolyít szalagot — ez a jövő kereskedelme. Oldalt egy nobel keresztényen segéd vállalja meg érzelmeit egy szép zsidó szobalánynak, — ez a jövő emancipációja.

Az egész a zsidó-vásártér hétköznapi képe, — a szombati kép egészen más alakzatokat mutat. Pihen a forgalom, pihen a szorgalom, — csak a nyelvek nem pihennek, meg a csoportosulás. Oriási szállító-szekér áruhalmozás beszélgetnek egymással Lengyelország hunczutkák szülőitől — kereskedelemtől. Mellettek egy specerájós középkori és egy trafikás új pár kérdéskor egymástól: „nos, hogy mennek az üzletek?” — ez levén fajuk „jó nap”-ja. A rabbi hosszú selyem talárban sétálnak a zsinagóga felé. Több helyen kereskedelmi, családi és községi ügyeket intéztek el zajos gyülekezetekben. A tulajdonképi munkától mindenki szünetel; csupán egy „haladó-párti” ifjú metszi e szent napon is pecsétnyomóját, gyűrűkötét, rettetetes megvetési nyerve egy görbe lábú dandytól, ki magastetejű kalapban s egy papucsban szabadt a pudli mellől, — míg a vésőki asztal mellett egy szőrmés sikkák, két hegyű szakállas orthodox nézi nagy bánatosan mint fertőzött meg „egy a mi népünkben” a szent vallást, nem gondolván a proféták hagyományait, a bírák parancsával s a tudós rabbi magyarázataival. K-i.

A párisi világtárlat és a magyar ipar.

III.

Az üveg, porcellán, s a festék készítmények.

(Vége.)

Sok volna elsorolni, ha csak az újabb haladást legmeglepőbbben mutató osztályokról akarnánk is szólni, azért röviden még csak pár oly vonást közlünk — Nendtvich tanár érdekes „jelentés” nyomán — a mars-mezi nagyszerű iparhárból, melyek legjellemzőbben tüntetik ki korunk irányzatát.

Ott voltak a *kelfestészetben* annyira becses u. m. a berlini és párisi kékek is, avult csizma-talpból, posztószék, köröm, hajhulladékok, s főleg a mézárselektelen elvesztegetett szokott vérből előállítva. Ott volt a híres *vízüveg*, Fuchs tanár találmánya, mely különböző festékekkel keverve oly tárgyak bevonására, melyek az idő viszontagságainak ki vannak téve, s ál-márványok előállítására használtatik az által, hogy vele a puha és likacsos kövek, pl. oltározlopok huzatnak be. E találmány az, melyet Londonban elő hazánkfia Szerelmei a vízhatlan téglák előállítására alkalmazott, a miért az angol kormány által a parlamentház egy részének ezzel befedésére bízott meg.

Ki gondolta volna ezelőtt még csak 25 évvel is, hogy a légszusz-gyáraknak oly alkalmatlan teher, a piszkos büdös község-kátrány a leggyönyörűbb karmán, smaragd zöld és ultramarin színeket tartalmazza, s imé 1857-ben Hoffmann sikortilven belőle az *analín*-színeket kicsalni, s most a legdrágább selyem-szővetek ragyogó piros, kék, zöld, sárga, s annyi ezerféle színárnyalatai kápráztatják a szemet, mindannyi a tudományok köszönve tisztán lételet, mely e legújabb és egészen ártatlan festékeket a sötét, undorító kátrányból állítja elő.

Az ezelőtt még csak 30 évvel is a Kelet-Ázsiából hozott drága természetes *ultramarin* is ott tündökölt most, szintugy mesterségesen előállítva Gmolín, és Leykauf tanárok kísérletei után, s míg ezelőtt e drága *égek*, melynek mázsája 100,000 frtból került, csak a hercegi butorok díszét emelhettem, most fontonként 25—30 krért kapható, ugyanolyan fényvel pompázik a közönséges lakszobák falán is.

De van még két tárgy, mi különösen bennünket érdekel. Az egyik a *tímó*, a másik a *rézvirág*.

A *tímó* nagy jelentőségénél fogva, melylyel a kelfestésben, a bőr bizonyos nemének előállításában bír, századok óta a kereskedésnek igen jelentékeny árucikké képezte. Nem csuda tehát, ha már régóta csaknem minden országban oda törekedtek, hogy tímó elegendő mennyiségben és megkívántató tisztaságban, miként az bizonyos színek előállítására a kelmél kívántatik, készítsék, vagy legalább megszerzessék. De csak kevés ország van Európában, hol a természet maga nyújtja a kész anyagot oly tisztaságban, hogy azt a legkisebb költségvel a lehető legtisztább állapotban elő lehessen állítani.

E tekintetben híresek voltak már századok óta a pápai államok, miután nekik a természet Civita-

Vechia mellett, *Tolfánál* adott oly anyagot, melyből csak kevés munkával és még kevesebb költséggel a tímó oly tisztaságban lehet előállítani, miként másutt sehol. Ezen anyag vulkáni szikla-nem, melyet ennélfogva tímó-sziklának neveztek el, és mely a tímóóra való alkotórészek mind, t. i. kalit, kénsavat és timföldet a lehető legtisztább állapotban foglalja magában.

Hogy ezen természetadta anyagból a tímó előállíttassék, nem kívántatik egyéb, mint hogy az kevés megpörkölje, azután vízzel gyakran meglocsolva hosszabb ideig a levegőn hagyassék, hogy elmaljjék, ezután pedig kilugoztassék és a nyert lug befőzessék, mire a tímó az oldat meghűlése alatt a lehető legtisztább állapotban kijegcedzik, és pedig a római tímók úgy, hogy a kivált vasdelegtől kevésse veres színnel bírnak, a miért a kereskedésben a tímó veres színezet tisztasága különös jelének tartják.

Európában a pápai státusokon kívül még csak egy ország van, mely a római tímósziklához egészen hasonló kőzettel bír, és ezen ország *Magyarország*. *Beregben* t. i. Munkács mellett, *Muzsajnál* szintén vulkáni sziklák találhatók, melyek részint külső tekintetükre nézve, részint alkotásukra nézve annyira hasonlók, a civitavechiai kövezet, hogy egymás mellé állítva, alig különböztethetők egymástól.

Hazánk tehát ugyanazon jeles anyaggal bír, van a tímó előállítására, mint a pápai államok, s azoknak e cikkben igen jelentékeny versenytársa lehetne.

Azonban munkácsi tímóunk nem igen megy ki hazánk határain túl, és mind a mellett, hogy nekünk is megadta a természet e jeles sziklában mindazon anyagokat, melyek a tímó előállítására kívántatnak, mind a mellett, hogy Beregben a tűzszes és a kézimunka ily gyáriparrá a lehető legelősebb, mégis nem bírnak versenyezni a külfölddel.

Más országok nem bírnak azon kedvezményvel a tímó előállítására nézve, mint mi. Azoknak t. i. a természet csak a timföldet adja, és legfeljebb még a ként mint vaskovadot, s ezekből kell nekik nagy mesterséggel előállítani a tímót; és mégis sikeresen állják ki velünk a versenyt!

A *rézvirág* (Grünspan) alkalmazása nagyobb részt szintén a kelfestésben történik s kétfélet különböztetünk meg, t. i. a közönséges, ugynevezett francia rézvirág, és a jegezedett rézvirágot.

Az első Franciaországban leginkább déli bortermeztő vidékein állítottatik elő, hol a *szőlőtörkölyt sokkal nagyobb haszonnal e rézvirág előállítására, mintsem a borszesz készítésére használják*. Minden bortermeztő t. i. törkölyt addig hagyja levegőn, míg a benlétező czukorból képezett borszesz ecetsavvá át nem változott, mit legbiztosabban szagából tudnak meg. Ekkor az ekként megsványodott törkölyt rézlemezekkel felváltva, nagy faszakabba rakják, míg azok egészen meg nem teltek.

8—10 nap múlva a rézlemezek mindkét felületére rézvirággal lepeit be, mire azok a faszakabok kivételnek, és minden nap egyszer vízbe mártva, a levegőre tetetnek. Ezáltal a rézvirág mennyisége a rézlemezeken tetemesen gyarapodik, és mintegy felduzzadni látszik. Ha mennyisége többé gyarapadni nem látszik, a kékes zöld réteget a rézlemezről levakarják, és vízzel egyforma tömeggé gyúruva, belőle 3—4 fontos golyókat alakítanak, melyeket vászonrongyokba kötve, teljes kiszáritás végett a levegőre akasztanak, azután kereskedésbe hozzák.

Déli Franciaország bortermeztőinek e kis üzletből nem csekély jövedelme származik, miután Európa legtöbb kelfestőtől onnan látják el magukat, és a francia rézvirág Európa minden országában találatik.

Az erre nézve hazánkban tett kísérletet következőleg írja le Nendtvich.

„1845-ben a m. gazdasági egyesület által fellevén kérve, hogy a magyar szőlőtörkölyvel kísérleteket tegyek az iránt, vajjon alkalmas-e az is a rézvirág előállítására; a kísérletet meg is tettem, nem annyira annak bebizonyítására, hogy alkalmas, mert azon kételkedni nem lehetett; hanem inkább az eljárás megállapítása tekintetéből, és azon czélból, hogy a magyar bortermeztőknek biztos módot és eljárást lehessen ajánlani, hogy a kísérlet jó sikerrel koronáztassék.

„A kísérlet teljesen sikerült. Nyertem rézvirágot, mely a francziától nem volt megkülönböztethető; és én a nyert rézvirágot, előállítására pontos leírásával, a m. gazdasági egyesületnek átadtam. Későbbben magam közöltem ezen eljárást egyszerű és könnyű eljárást hirlapokban is, felhívva főleg a

kisebb bortermeztőket utánzásra, mint oly dologra, mely szép kis jövedelme nyújtana alkalmat. Azonban minden törekvés haszalatlan volt. Ez is a közmondássá lett magyar indolentia hajótörést szenvedett. Nem jutott tudomásomra, ha vajon az egész hazában azon sok ezer bortermeztő közül csak egy is találkozott-e a ki a kísérletet megteette volna.”

S most bezárjuk e cikksorozatot ez utolsó vonással. Minek volna még több kiáltó tényeket idézni fel annak bizonyítására, hogy elmaradtunk, elkéstünk? hisz jól érezzük s beismorjók mi ezt, — a mi már magában is egy jobb jövő jele. Minek volna tovább is fotegetni a bántó ellentét, mely a szorgalma, ipara s tudománya után sóvágy földén is megzavagodott nyugat, s itt e természeti kincsekben has föld népe közt van? s minek volna a kérdéssel hasogatni a sajtó sebeket: hogy mind ennek csupán a sors-e vagy talán saját magunk is voltunk okai? Féle e szomorú képpel a kinek van a mi fájjon, annak már az addigi is eléggé fáj.

E sötét képek a múltból — mely nem volt egészen a miénk, — szolgálnak ösztönzőkül a jelenre, midőn a nemzetnek saját kezébe van sorsa s jövője letéve.

A tudomány, mely ott nyugaton a kövekből is kényeret teremtett az éheznek, kész miközöttük is megjelenni, ha oltárain a Duna s Tisza síkján is magasra follobognak az áldozati tűzek — hogy varázs vesszejétől az ország annyi tud természeti kincseiből a nemzeti jólét és hatalom fényes palotája emelkedjék a közel jövőben. D.

A magyar színészet előkorából.

Alig húnnya be szeméit 1790-ben a tévezett uralkodói irányu, de korát megelőzőt szellemű II. József, midőn Magyarországon egyszerre kitört mindenütt a sokáig elfojtva tartott tűz a irodalmunk és közéletünk majdnem minden ágában szokatlan pezsgés volt észrevehető. E jótékony izgalom nem folyhatott le *magyar színészet* nélkül — a német már jóval előbb fölültvén tanjáyat Pesten — s Kelemen László mindjárt 1790-ben alakított is gróf Ráday Pál pártfogása mellett egy színtársulatot, de ez magyartalan fővárosunkban igen rövid ideig állhatott fenn, s még ekkor is majdnem egyedül a német színgazgató kegyelme-deszkáin tarthatott előadásokat. De színészeink ily szomorú körülmények között sem hagytak fel mindjárt az élet bajaival való küzdelemmel, s ezért bizonyára méltók arra, hogy legalább neveik a mai utódok tudomására hozassanak. Ez kegyeleti kötelesség fölünk, ha a történelem iránti érdeket nem követeljük is.

1790-től 1794-ig egy egykoru hiteles kézirati czím gyűjtemény*) szerint a színészek ezek voltak: *Bagolyi Antal, Baranyi Balázs, Cseh***, *Ernyő Mihály, Fekete János, Fekete Márton, Fülöp István, Giresik, Horváth János, Kelemen László, Láng Adám, Márton, Nemes András, Nyéki, Papp Gábor, Patai Benedek, Pesti László, Popovics András, Ráth Pál, Rózsa Márton, Sehy Ferencz, Somor Máté, Temesi, Tesévi, Tiszt, Ungvári János, Zöllner Fülöp* (1830-ban a pesti német színtársulat igazgatója), *Várady Mihály, Varsányi*; a színésznők pedig ezek: *Bagolyi leányasszony, Ernyő ifjuasszony, Járósi I. a., id. Kelemen I. a., ifj. Kelemen I. a., Láng I. a., Liptai I. a., Moór Anna I. a., Nyéki I. a., Ördög I. a., Rehák I. a., Termezky Franciska I. a., Török I. a., Várady I. a.***

E személyzet 1790. október 25-től 1794. aug. 23-ig három helyen tartott előadásokat, nevezetesen Pesten a városi színházban, *Budán* a hajóhid mellett levő nyári- s Budavárosnak a várban levő állandó „játékszínen.” Összesen volt 96 előadás és pedig 1790-ben 2, 1791-ben egy sem, 1792-ben 23, 1793-ban 42, 1794-ben — bezárólag aug. 23-ig — 29. Ezentulról nincsenek e forrásból adataink, de 1795-ben már ugyis végkép felbomlott e társulat.

Az eljátszott darabok czimeit a szerzők betűrendi névsora szerint a következők: *Aranka György*, erdélyi újvíri író: *A gályarab*. Érzékeny játék 5 felvonásban.

*) „A Magyar Szín-Játék Társaságnak kezdetétől fogva (1790. 25-dik October) egészen mostanig (1794. 23-dik August.) Pest s Buda királyi Városokban előadott Daraboknak Címei.”

**) E névsoránál az a hiány van, hogy csupán a színészi vezeteket tartalmazza s a *calódi* család- és keresztnéveket elhagyalja, holott — azt hiszem — az itt levő nevek közül több már csak álnév; valamint az sines kímelve, hogy a „leányasszonyok” valamelyike nem lett-e később „ifjuasszony”-ként szerepelte. — Néhány nevet más forrásokból kiegészíthettem. E. L.

Bárdny Péter. A talált gyermek. Vigj. 5 felv. (1792.)*

Bessenyei György, kitünő író, m. kir. testőr: *A filozófus*. Vigj. 5 felv.

Bodnár Antal. Az asszonyi fortély. Vj. 1 fv. *Csepán István*. *Zrinyi Miklós* vagy *Szigetváranak* veszedelme. Werthes Kelemen után németből. Szomoruj. 3 fv.

Dugonics András, szerzetes, jeles író: *Bátori Mária*. Szom. j. 5 felv. — *Etelka Karielben*. Érz. j. 4 fv.

Endrődi János, kegyesrendi szerzetes, tábori pap és író. *Az arany percek*. Érz. j. 5 fv.

Ernyő Mihály színész. *Halotti tor*. Vigj. 3 fv. — *A Pestre vándorlott szabólegény*. Vigj. 3 fv. — *Az dlorczások*. Vigj. 1 felv.

Gárdai József, pálos szerzetes. *A házasság-szerző prókátör*. Érz. j. 5 fv. — *A nemes hazugság*. Kotzebue u. Érz. j. 3 fv. — *Unokagyermek*. Vigj. 5 felv.

Hatvani István, Bihar megye al-leveletárnoka(?). *Az orvosdoctör*. Vigj. 1 fv. — *Klementina*. Gebler u. Érz. j. 5 fv. (1790). — *A pesti vásár*. Vigj. 3 felv.

Horváth N., színész. Az elszegényedett nemes ember. Éred. vigj. 4 fv.

Idősi N. (álnév?) Az indusok Angolországában. Vigj. 3 fv. — A természet és szerelem küzdelem. Szom. j. 5 fv. — General Slentzheim. Érz. j. 4 fv. — A kottások (írók). Szomj. 5 fv. — *Sándor* vagy a kottások és szerelem gyermeke. Érz. j. 4 fv. — *Makfalvi Anna*. Szom. j. 5 fv.

Károlyi N. A leányragadás. Vigj. 3 fv. — A nap szüze. Érz. j. 5 fv.

Kazinczy Ferencz, író. *Eraszt*. Vigj. 1 fv. — *Lanassza*. Szom. j. 4 fv. Lemierre után. (1794.)

Kazinczy Miklós, Ferencz öccse. *Ozmondok*. Érz. j. 5 fv. Gebler után. (1793)

Kelemen László, színgazgató. A tettetett beteg avagy: Az igaz orvos. Vigj. 4 fv. — *A gazdaasszony* avagy: Megfizet az öreg harang. Vigj. 2 fv. *Forditás* — Garbanca. Vigj. 3 fv. — *Csapó Péter* avagy a kincésások. Vigj. 4 fv. — A megcalattatott fejedelm. Szom. j. 3 fv. — *Eszméletből* kimaradt katonák. Vigj. 5 fv. — *Szméletlen atyafi*. Érz. j. 3 fv. — *A zászlótartó*. Vigj. 3 fv. — *Zaide*. Vigj. 3 fv. — *Gyermekek fenytéke*. Vigj. 4 fv. — A móliszertők. Vigj. 3 fv.

Könyi János, magyar gyalogezredbeli őrmester, író. *Gróf Valtron*. Szom. j. 5 fv. *Ford*. *Kórós Zsigmond* (Bikfalvi), színész és festő. *Jacques Plén*. Vigj. 1 fv. — *Az embergyűlölet és megbánás*. Érz. j. 5 fv. *Kotzebue u.*

Kornéli N. Félnék kadét. Vigj. 3 fv. — A süketnéma. Vigj. 3 fv.

Kovács Ferencz. Csálárd a szín. Érz. j. 5 fv. *Kún Szabó Sándor*. *Romeo és Julia*. Szom. j. 5 felv.

Láng Adám, színész. *Oskola tudós*. Vigj. 2 fv. *Lehner N.* Vashalmi Jertz. Érz. j. 5 fv. *Mátyási József*, költő. *Kavalér* és a dáma. Vigj. 3 fv.

Mérey N. Ravasz asszony. Vigj. 1 fv. — A nagyszívű zsidó. Vigj. 3 fv. — *Tongor*. Szom. j. 4 fv. *Osváld Zsigmond*, pálos szerzetes, író. *Gróf Eszes*. Szom. j. 5 fv. — *Sófia* vagy az igazságos fejedelm. Érz. j. 5.

Péceli József, ref. pap, író és költő. *Alzir*. Szom. j. 5 fv. *Voltaire u.* — *Merop*. Szom. j. 5 fv. *Voltaire u.*

Ráth Pál. *Katonaszerecske*. Vigj. 5 felv. *Lesing u.*

Rehák N. Toldi Miklós. Szom. j. 5 fv. *Sághy Ferencz*. *A postakocsisok*. Vigj. 5 fv. *Ford*. (1793.)

Sebestyén László. *Asszonyi jakobita klub*. Vigj. 1 fv. *Kotzebue u.* (1792.)

Seelmann Károly, károlyfehérvári tanácsnok, író. *Vaiter és Aloysia*. Szom. j. 5 fv.

Sehy Ferencz, színész. *A muszka katoná*. Vigj. 3 fv. — *Az erőszak és jutalom*. Érz. j. 3 fv.

Simai Kristóf, pálos szerzetes, később akad. tag. *Igazhízi*. Vigj. 5 fv. *Zsugori telhetetlen fősvény ember*. Vigj. 5 fv. *Molière u.* (1792.) — *Gyapai Márton*, avagy félszegföltő gyáva lélek. Vigj. 5 fv. — *Házi orvosok*. Vigj. 3 fv. *Weise után*. (1794.)

Sóis Márton (Marosvásárhelyi), előbb színész, később orvos. *A megzomorodott ártatlanság vagy az ártatlan Etelka*. Szom. j. 5 fv. (1793.)

Szabó József. *A tisztég eladás*. Érzj. 1 fv. *Ford*. (1793.)

Szabó László (Szentjóni). költő (megh. 1795. Kufsteinban). *Mátyás király*, vagy a nép szeretete jámbor fejedelmek jutalma. Érz. j. 5 fv.

Szalkai Antal erdélyi születésű író. *Pikkó herceg és Jutka Perzi*. Vigj. énekes j. 2 fv. *Szerelmehegyi András*. *A magokat elhittetett filozófusok*. Vig opera 2 fv. — *A lantosok* vagyis a vig nyomorúság. Vig opera 3 fv.

Szomor Máté, színész. *Kiki saját háza előtt seperjen*. Vigj. 1 fv. *Ford*. (1793.)

Ungvári János, színész. *A háladatos leány*. Érz. j. 2 fv. — *A drókos leány*. Vigj. 3 fv. — *Erőszak és történet*. Vigj. 5 fv. — *A székített katoná*. Vigj. 3 fv. — *Ország András*. Vigj. 3 felv.

Zsitvay Ferencz. *A szerencsétlen alkanczellár*. Érz. j. 5 felv. *Németből*. (1793.)

Varsányi N., színész. *Tüzi láрма*. Vigj. 1 fv. — *Polgári szerence*. Vigj. 3 felv. — A süket szerető. Vigj. 2 felv.

Versegi Ferencz, paulinus, író. *A szerelem gyermeke*. Érz. j. 5 felv. *Kotzebue u.* — *A formenterai remete*. Érz. j. 3 felv. *Kotzebue u.* (1794.)

Vida N. Lauzus és Lydia. Szom. j. 3 felv.

A szerző vagy átdolgozó megnevezése nélkül vannak feljegyezve a következők: *Kongrio*, Vigj. 3 felv. — *Politikus* czimadma. Vigj. 5 felv. — *Khremes*. Vigj. 3 felv. — A miniszter. Érz. j. 3 fv. — *A szegény kevély*. Vigj. 5 felv. — A papagály. Érz. j. 3 felv. — *Szécsi Mária*. *Ered. vítezi j.* 5 felv. E darabok igen kevés kivétellel fordítások vagy átdolgozások, s még ekkor is többnyire *Kotzebue* érzélgős és rémlates tartalmu színműveiből. De az első lépés mindenben ingatag; a gyermek, midőn jóról tanul, a hozzá legközelebb eső tárgyakba fejlődik. Így van ez a szellemi világban is, minőlfogva színésztinkt is kezdő korában a legközelebb levő német irodalomhoz és itt is az akkor leginkább felkapott *Kotzebue*-féle darabokhoz folyamodott. Azonban ez mindegy, mert végre is létezett magyar színészet és színirodalom, mely rövid idő alatt is tett annyi hatást, hogy a jelen század elején már valamivel könnyebben lehetett haladni, mint előbb, miután a Kelemen előadásait és darabjait hallott közönség mégis csak érezte azoknak némi ütötét.

Czímjegyzékünkben még vehetünk észre valamit, t. i. hogy a színművek tekintélyes részét (94-ből 31 darabot) maguk a színészek dolgozták át magyarrá; akkor még ugyszólva a szereplőknek kellett előállítani mindent jól avagy rosszul, olyan formán, mintha a festő maga készítené festőlet, olaját, esetét, vásznát stb. Iróink csekély érdekltségét kimentti a központosítottság hiánya. Egyik író sohasem tudta, hogy mien dolgozik a másik; a munkafelosztásnak híret sem hallották, s még ezen felül a dilettantizmusnak is nem kicsiny szerepöké volt. Ennyi vizsák körülmény mást nem idézhetett elő, minthogy a napszámosoknak kellett előállítani az anyagot, felépíteni és betetőzni az épületet.

És ez új ok, hogy méltányoljuk a kezdeményező munkáját s megmentsük azt, a mi még most megmenthető. Epen ezért jónak látjuk még közölni a társulatnak három pécsettől hitelesített „Inventarium”-ából az első magyar színdíszletek leírását is, melyeket a maiakkal összehasonlítani azoknak, a kiknek ez módjában áll, nem lesz érdektelen.

A díszítmények sorában az első helyet foglalta el „az első vagyis rekesztő kortina, melyen Apolló az eddig bilincsenek csüggyő tudományokat maga eleibe bocsátván, szegénylázoknak salakját; tisztítja tehát azokat, a bölcseségnek forrásából való ízt eszközzel és borostyánnal koszorúzza. Ez jobbról. Balról: régi két heros (hős) csudálja ez új idő által az Ónak két hivtelen változását, és kész a megvilágosodott időszakaszt hajdani paizsa alatt régi fegyverével utolsó pihegésű védelmezni. És ez a kortina gyakorlatolható, azaz: zsinageken és vasgyűrűkön vonattatik.”

Volt ezenkívül egy palota kortina 10 változattal, egy utca kortina 10, egy tömlőcz 10, egy zöld szoba 6, egy paraszt szoba 4, egy erdő kortina 10, egy kert 2 változattal, egy lebegő éj kortina, öt darab veres menyezet, öt darab álló lebegő éj-garnyest stb.

A szinpadra tartozó eszközök közül — az apróságokat mellőzvé — megemlítnék két löcztát, „melyek kősziklát képelnek”, 2 kősziklát mutató darab színezetet, remete hajlékot, erdő mutató hét darab fat, patikát mutató tálbat, két paraszt házat, „lögert” mutató színezetet, egy kétéjú sást, egy czéger zúld koszarót.

Állították ez okmányt: *Várady Mihály* társulati jegyző, *Sehy Ferencz* ezen dologra választott személy, *Fülöp István* és *Papp Gábor*.

(Vége köv.) *Élövös Lajos*.

Egyveleg.

** (*Nevezetes kalandor*) áll a prágai országos törvényszék előtt. Neve: Weiss Vilmos, született Magyarországon, Illaván. Csaknem hihetetlen, a mit e 26 éves kalandorról írnak a prágai lapok. Számátalan név alatt volt mindenféle. Például b. Vay néven nagyban szerepelt Londonban, megismerkedett Kossuthal, az osztrák-porosz háború kitörésekor Berlinben a legelőkelőbb férfiakkal érintkezett, aztán porosz kém lett s Molke tábornoknak fontos szolgálatakat tett. Megfordult még New-Yorkban, Párisban, Algirban, Bécsben, Konstantinápolyban, Ázsiában, Olaszországban, mindenütt mint nagy ur, a legelőkelőbb társaságokban. Nagyon ügyes ember, sok nyelvet beszél, jó tánczos, pompás udvarlót eb. Ezenkívül a legelső érdemeleket hordozta. Nem régiben azonban a teplitzi fürdőben hurokra került. Egy prágai rendőr ismerte föl, minthogy a prágai rendőrség üldöztette, mert 1864-ben elkövetett lopásért üldözték. Prágában már két ízben volt börtönben. Weiss holmija közt tömérdek női arczképet és szerelmes levelet is találtak.

** (*A fecskek haszna*) Ha fölvszszük, hogy egy fecske naponta 16 órát röpdek s óránként 20-szor eteti fiait: egy fecskénap napjában összesen 640-szer tér vissza fészkehez. Egy kiröpüléskor a vén fecske mindig 10—20 rovat viszen fiainak. Ezenkívül az öregek maguk is napjában megesznek legalább 600 legyot, szunyogot. A főnebbi adatokat véve alapul: egy fecske család naponta 7000, havonként 200 ezer rovat pusztít el. S ha a költségű osó fogyasztást 30 ezer dubra tesszük: egy 7 tagból álló család, míg nálunk lakik, közel 600 ezer, — s ha egy falura csak 100 fecsképart számítunk: az egész fecskecsoport 57 millió ár almas rovat fogyaszt el.

** (*Verebek*) Az „Erd. Gazdá”-ban a lap egyik szerkesztője, *Szabó S.* pártfogásába veszi a verebet. A szép és kedélyes tollal írt velemből közöljük az alábbiakat: Éjszaka-Amerika tengerparti városaiban New-Yorktól Washingtonig, nyáron át a sétatérek fűj rendszeren úgy néztek ki, mint nálunk az ordók télen; teméredk hernyó, különösen araszoló nyüzsgött rajtuk, melyek az Ailanthus kivételével mindenféle fa levelét lerágták. Gyermekek, sétálók kerültek a fákat: sokan lakelyök közeléből minden díszfát kivágtattak, csak hogy a hernyóktól szabaduljanak. A baj évről évre terjedt, ekkor jöttek arra a gondolatra, hogy európai verebet vitossenek; meg is tették a new-yorkiak 1864-ben. (A

nyagon ajánlhatók, mivel szép fehérek s egyenlő mennyiségben vegyített sulypat- és horganyéleg-vegyülekkel és lenolaj-mázzal vonják be; miután pedig némileg beszenyesedtek, szappanos vízzel a legkönyebben ismét kitisztíthatók. Minthogy tehát a gallérok anyaguknál fogva elnyühetlenek nek látszanak s eséklyé fűrészdalgal mindenkor ismét tisztíthatók, e fontos iparág remélhetőleg nálunk is általános figyelmet fog ébresztetni.

** (Egy óriás gép.) A „Nagyv. L.” írja: Csütörtökön délelőtt vitték keresztül városunkon nagy kíváncsi néptömeg kísérete mellett amaz óriási, 500 mázsjú gépet, mely a nagyváradi-kolozsvári vasút kavicsolási munkálataira Belgiumból ide szállított. E szállításnak egész története van: előbb körülbelül 35 ökröt fogtak azon külön e célra készített kocsi olé, melyen a kolozs nyugodott, de ezekkel mire sem mentek, mert azonnal a pályaudvar előtt megakadtak, az egyik csúszta, a másik hajszra huzaván. Az nap hiába volt minden erőmegfeszítés, a kocsi helyéből el nem mozdíthaták, míg más nap arra a gondolatra jöttek, lovakat fogni be; kerítettek is vagy 24 közönséges taligáslóvat, melyeknek gazdái felülvén a hátukra könnyűséggel vitték, — némelykor futva — odább a monstrumot. A kis hindál megpihentek és pont tizenkettőkor, alig telt bele fél perc, keresztül robogott rajta a gép; a hid nyögött a teher alatt, de derokasan kiállotta az 500 mázsjú súlyt, természetesen az előleges csörlőpózés és megerősítés következtében.

— (A nagy-bányai torony.) A napokban leégett nagybányai torony becses régiség volt. A hagyomány Hunyadi János által építtet, az épületen levő ezimor következtében azonban sokkal valószínűbb, hogy az I. Lajos király korában épült, mint a ki 1347-ki adomány levelében — mely a város levéltárában eredetiben őriztetik — a föld és bányajövedelmeket a templom építésére fordítani rendeli. A templomra vonatkozó legrégebb adat: „miserint 1422-ben Tamás ogri püspök rendelete folytán a nagybányai lelkész a sz. István

királyt vérszentül tisztelő szentegyházban egy felvilágosodott hitzónok (illumínatun praedicatorum) és (11) tizenegy kaplán tartására köteleztetett.” (Palugyay Imre. Magyarország történeti, földirati állami leírása.) 1769. aug. 26-án, tehát száz év előtt, villámütés következtében égett le, mi nehány év után ismétlődött, s az így megrongált templom többé nem került tető alá, s miután e század közepén romjait bontották, a nagy torony egyedül állott, alig láttatva valamit az egykori templom falaiból, s most ez 500 éves torony csak magas, kormos falai állnak meg, melyek a tűz következtében annyira meggyengültek, hogy újból felépítéséhez igen kevés remény van.

** (Az „anclong.”) Ez a neve egy igen érdekes hangszernek, melyet Kletzer Feri Japánból hozott és a nemzeti muzeumnak szánt. Bambusz-nádakból áll, melyek közül a legvékonyabb egy ujnyi vastag és 4—5 hüvelyk hosszú, a legvastagabb pedig olyan vastag, mint egy közepeszerű emberkar és 3 láb hosszú. Természetesen amazok a magas, ezek pedig a mély hangokat adják. Adják pedig oly formán, hogy aleirt bambusz-nádak vége egy vízmentes bambusz-nádba van könnyedén illesztve, mely ennek felül felel meg, s e felső keresztpálcán, a pálcák által együtt tartott alkotmány közepén lebeg a hangadó bambusz, mely a legkisebb rántásra a resonancet adó alsó bambuszba ütődve, a kívánt hangot megadja. 22 hang van, — mindenik 3 oktávás, 3 külön sípából álló — melyek madzagon könnyedén csüngenek egy kecskeláb forma alkotmány. A egész nagyon primitív szerkezetű, de különösképp fogva nagyon érdekes.

** (Berlini hír.) Néhány nap előtt a porosz hrg. leánya, a szász korona-hercegné leányával magukat lefénypépezendők, fényképezésnél valának. Midőn azonban ez az előbbi fényképezés közben csak nagyságos kisasszonnyal szóltatán, — imigyen válaszolt: „engem honn királyi felségnek szoktak szólítani”; képzeltető a nagy zavar, melybe a szegény vigyázatlan fényképezés

esett, de csak hamar kiségitő ebből a korona-hercegné leánya, mondván „nókem ugyan mindegy, bárhol szóltatán, legjobban szeretem a „vastag Lotti” megszólítást, mert édes atyám is így szokott szólítani.” E két esetből sokat tanulhatnánk honunk sok nagyság-jai!

** (Az éhnyit dán király) balkézről vett neje, Danner grófnő a napokban Párisba érkezett. A párisi apróbb és öregebb pletykáknak e körülírt természetesen két kézzel várt kinálkozó alkalom mindazon botrányos történetek fölmelengetésére, melyektől egykor hemzsegett a koppenhágai udvar. E pletykák közt föltalálható az is, mint ismerkedett meg a dán király szive hölgyével. Danner grófnőt sajátképp Rasmuffon Karolinnak hívták és foglalkozása szerint Koppenhágának egyik félrebb eső utcájában birt egy divatárus boltot. Egy nap véletlenül tűz ütött ki e boltban; a király, ki véletlenül éppen arra sétált, beugrott s mint egy közönséges polgár segített oltani a tüzet. A divatárus bolt meg lett mentve, de tüzet fogott helyette a király szive, melyet aztán csak a balkezes házasság oltott el. Így lett a divatárusnőből királyné.

** (Irodalmi lapás.) Mult héten megjelent Milanóban egy magát Monsieur Davis-nak nevező egyén, ki már napokkal azelőtt hirdetőt nagy falragaszokban, miszerint egyenesen Turkestanból jön, s hogy 3 nyilvános felolvásást fog tartani azon ismeretlen táj lakosairól, szokásairól, stb. Belépőt díj: 3 frank. A terem zsúfolásig megtelt, s az előadás csakugyan igen érdekes volt. Ennek következtében a második előadásnál még zsúfoltabb volt. Azonban az előadás folytán zaj támad. Mi történik? Egy valaki a zugban azt kiáltja: *lopás, lopás!* A halgatóság arra fordul, mintegy keresvén szemeivel a zsebcsúszót; de ekkor az ismeretlen megmagyarázza a dolgot, hogy a meglopott nem ő, hanem — a magyar *Vámbéry*, kinek utelírását Monsieur Davis egyszerűen *lopta*. Rákövetkező nap Mr. Davis suttomban elhagyá Milanót.

TÁRHÁZ.

A Margit-szigetről.

A Margit-szigetet pünköszt első napján nyitották meg a nagy közönségnek. Egy választott társaság azonban már pénteken megtartá az első kirándulást. Egy jó ismerőstink, megörvén vén demokratá, is meghívást kapott, s következőben írta le élményeit:

En teljes életemben nagy urnak bókot nem mondtam. Engedjé meg, hogy kivételképp először is utoljára életemben, ezek és ezek nevében hatálatlan köszönetemet fejezzem ki József főhercegnék, a Margit-sziget tulajdonosának, a ki a friss levegő után szomjazó lakosság számára, itt a főváros tözsomzóságában ezen földi paradicsomot átengedi.

A városnak magának, ily helyet milliók árán is fizikai lehetlenségét volna előállítani. Magának a sziget tulajdonosának is egy pár millió forintjába kerülend meg az egész óriási tervezet végre lesz hajtva. És csak is ily magas állású férfi hozhat oly áldozatot, mely befektetett tőke kamatját valószínűleg csak akkor hozza be, ha reményeink Pest gyors gyarapodása tekintetében teljesülhetnek.

Azon czim alatt, hogy az újonnan érkezett „Klotilde” gőzhajó próba utat fog tenni, néhány százan meghívást kaptak. Csekélységem is belejuttván ezen sorozatba, délután fél óra a hajó földézetére léptem. Gyönyörű jóság ez, nincs rajt első vagy második osztály, az egész földézet egy szakadatlan padlózatot képez, jobbra-balra kényelmes ülőhelyekkel. A két hajószaiba is egyenlő s a kisebbik a dohányzók számára van fonytatva.

A vendégek a kitűzött óra közeledtével megérkeztek. Majd mind csupa hatalmas grófok és grófné, s néhány herceg, kik karon vezették a fővárosi legmagasabb körök hölgyeit. Ilyen mogorva kinézésű vén demokratára, mint én vagyok, s néhányan még voltunk, legalább 25 gróf esett volna.

Méltás uraimék mind elegansfrancia, vagyis európai öltözetben jelentek meg; egy gróf még aranygyapjas rendjelt sem felodta otthon. Egy mellettem ülő fiatal ember hazafias busulásba esett a sok „német ruha” látására, de mi, kik 1849-ben a forradalmat egyszerűen frakkba és quakkerbe öltözve csináltuk végig, már megszoktuk a szabómesterség produktumából országos és nemzetiségi gravament nem csinálni. A midőn Pestmegye első

alispánja, a ki még híven megtartja az 1861-diki törzsköcs magyar divatot, a hajóra lépett s megpillantván a frakkok szörnnyű átalanosságát, kedélyes tréfával így szólott ismerőseihez: valóságos peleskei notarius vagyok ebben a társaságban.

Öt óraker átment a hajó Budára, s ott József főherceg és Klotilde főhercegné fényes kísérettel a földézetre léptek. Az idegen vendégek között kitűnt Joinville herceg, Lajos Fülöp király unokája, látszólag mintegy huszonek éves fiatal ember.

A hajó tizenöt perczalatt ért a Margit-szigetre, a hol a vendégeket egyik meglepetés után a másik érte. A parton mindjárt a József főherceg nevét viselő gyalogezred bandája fogadott bennünket magyar darabbal.

Elsétálván a négy vagy öt épületből álló vendéglő mellett, (mely azonban csak a jövő hónap közepére készülhet el teljesen,) a vasúthoz értünk, a hol öt vagonon vové fel a vendégek egy részét, s a hölgyeket mind, s így lépdeltünk a sziget budai oldalán az arzei kút felé.

Gyönyörű út vezet erre, mely nehány nap alatt rögtönözve hozatott rendbe. A réttöntözött vizet hordó vascsövek legnagyobb részint már le vannak rakva. Bámultuk a kertész művészetét, a négy-öt öles fák ültetésében; törzsük zsákvászonnal fődött és famohával berakott burkolatba van rejtve, melyet naponta több ízben megnedvesítenek. Az ily ültetvényeket, három-négy oldalról a földbe megerősített sodronyok oltalmazzák a szelek dühhőngéseitől. Az ily kertészség, ily roppant terjedelmű parkban mesélve határos pénzösszegbe kerül.

Megnéztük a kutat, mely épen most egy éve először lövellé ki az öt ujnyi átmérőjű melegvizet a 62 és fél ölnyi mélységből, s azóta mindennap több mint 50,000 akó 35 fokú melegvizet ömleszt a Duna tükrebe. Nyomatott értesítvevnt osztogatnak itt e búbaszók kut eredetéről, a furás történetéről, s a viz alkateszeiről.

A pompás fődörház még nincs tető alatt, de Ybl építész biztatása szerint az épület még az idei szeptemberre teljesen elkészül. A terv és kivitel épen oly gyönyörű, mint szerföltött költészes; a falak finom tégelából, az ablakok, parkányzatok, oezlopok és ékítvények faragott kőből.

A régi zárda romjai körül a sűrű bozótok helyét kanyargós utak sokaságai váltják fel. Átalában véve a park ezen része van már legközelebb

a tervbeli tökéletességhez. A sziget közepén mintegy hat holdnyi mező terül el, melyen ismét fődör-, tánc- és lakó épületek fognak egykor emelkedni, ha a második arzei kút sikerül. E pillanatban a furás megakadt, mert mint beszélték egy furó beelőrt volna.

Még mindaddig egy tekintette a társaság a kirándulást, mint az új gőzhajó próbamenetét. De visszaérkezvén a sziget posti oldalán azon házig, melyben néhai József nádor lakott, ott a világhírű platánfa és hárs tömbek alatt sajátzerű készületeket pillantottunk meg.

A próbamenet egyszerre „majális” alakot vón fel. A hettágra platan árnyéka alatt fényesített padló jelenté, hogy mindjárt tánczra kerül a dolog; a katona bandán kívül barna zenészek is mutatkoztak. Csakhamar hordani kezdték minden irányban a kávét, fagyaltot és czukorsüteményeket. Ezt aztán szubstantívusabb hideg pccsenyék kezdtek felváltani, a hozzá való igen finom borokkal és francia pezsgőkkel. Így aztán neki ülé a társaság, és őseink bölcs példája szorint fecerunt magnum áldomás! A táncz-padló körül egy pár száz chinai lampion terjesztett világosságot. Legelőször csárdással kezdtek, s a nem tánczolók különösen gyönyörűséggel nézték, mily hatalmas csárdástánczos Zichy Manó gróf, a ki pedig, sértés nélkül legyen mondva, nem fiatal ember. Valaki megolvasta: épen 36 hölgy volt jelen, mindnyájan a mostani csodálatos divat szerint a legtrákbább színekbe öltözve; azonban a szépeknek minden jól szokott illeni. Klotilde főhercegné rózsaszín seelyem ruhában volt öltözve, melyet fehér csipke borított. A főhercegné maga is részt vett a mulatságban s a francia herceggel tánczolt.

Az idő tündér gyorsasággal folyt, ugy, hogy egyszerre csak meglepetve tapasztaltuk a 11 óra közeledését. Ekkor, egy adott jelle, a társaság mobilisálódott, s a sziget közepétől az elejéig fáklya és lampion világítás mellett újra hajóra szálltunk. Így lón megnyitva a Margit-sziget. Épen pénteken, mely nap az előítéletes világ előtt szerencsétlen szokott lenni.

Még egyszer mondjunk forró hálát a sziget felségessé tulajdonosának, s hívjuk fel Pest polgárait, kik érteni tudják *mi a szép?* s kik felfogni képesek a főhercegek ur ezen ajándékának végtelen becsét, ám elővezés montul gyorsabban a város üdítő helyeinek ezen legpompásabbikát.

** (A magyar mérnök-egylet közlönyéből) most jelent meg a III. kötet 2-dik füzeté. Szerkeszti Ambrozeovics Béla s a legutóbbi füzet a következő cikkekkel tartalmazza: Humpreys és Abbot elméletének bírálata. Schwartz Mátýástól. — A Feistritz folyó szabályozása körében végbevitt beton-építkezések. Közli L. J. — Hamar Leo villany-delejes vasuti dörzsfékezése. — A csapágyakból visszanyert olaj tisztításáról, Bielek Mik-

Melléklet a Vasárnapi Ujság 21-ik számához 1869. máj. 23.

Irodalom és művészet.

— (Uj könyvek.) Heckenast Gusztáv kiadásában megjelent: Dr. Weber György „A világtörténet tankönyve”-nek magyar kiadásából a 24—28 füzet (ára 2 ft.) Ezzel az egész, öt kötetre terjedő munka be van fejezve. Az egyes kötetek tartalma: I. kötet. Az ő-világ története (ára 2 ft 40 kr.). II. A népvándorlás s az egy isten-híves megalapítása. A közép kor. (2 ft 40 kr.). III. Az új-kor története a francia forradalomig (2 ft). IV. Az új s legújabb kor története a francia forradalomtól a mi időkig. (2 ft.) V. A német és magyar irodalom története vázlatban s az egész műre vonatkozó tárgymutató. (2 ft 40 kr.) Az egész öt kötetű munka ára 11 ft 20 kr.

Ugyancsak Heckenast G. kiadásában még a következő könyvek jelentek meg: „Bevezetés a magyar alkotmány és jogtörtételemben,” írta Flajnik Imre, győri jogtanár; egy nagyobb munka első füzeté, ára 40 kr. — „Közégségi kalauz.” Vezérkönyv községsi bírák, előjárók és jegyzők használatára; felvilágosító és utba igazító jegyzetekkel és gyakorlati iromány-példányokkal ellátva. A magyar miniszterium fenállása óta kibocsátott új alkotmányos törvények és rendeletek nyomán. Irta Tóth Lajos, hités ügyvéd. A 2-ik rész Ököröss Bálint magyar polgári magánjogot foglalja magában. Az egész, 50 nagy 8-ad rétiü ivre terjedő munka ára 4 ft. — „A polgári törvénykezési rendtartás kérdések-és feleletekben,” szerkesztette Knorr Alajos, ügyvéd; ára 1 ft 20 kr. — „Legújabb házitörvény,” szerkeszti Farkas Elek. Ismert gyakorlati utmutató mindennemű csalási s kereskedői levelek, valamint bármiféle iratok szerkesztésére. 7-ik, „a mostani törvényes viszonyokhoz alkalmazott” új kiadás, 41 iv; ára 2 ft 60 kr. — „Mindem magyar ember honvéd.” (Az új védelmi törvény kérdésekben és feleletekben a nép számára.) Irta Tatár Péter, ára 20 kr. — „Szózat Magyarország harczára termelt ifjúsághoz,” Tóth Ágoston honvédezerede megnyitó beszéde az egyetem hadtudományi tanfolyamának megnyitására; 22 lap, ára 40 kr. — „Képes játékkönyv” fiú-és leánygyermeknek számára; mulattató foglalkozások, játék, talány és tréfa. Német művek után átdolgozta, részint egybegyűjtötte W. L. szinezett czimképpel s 122 a szöveg közé nyomott képpel és ábrával; 152 lap, ára 1 ft. — „A Tarka világ” című encyclopaedikus és szépirodalmi képes folyóiratóból 8 füzet jelent meg s egynek-egyének ára csak 25 kr. — Végül megemlítjük, hogy a mult számunkban már említett két új könyv közül Dr. Lieber „Polgári szabadság és önkormányzat” című művének ára 1 ft 40 kr., Hamary Dániel „Komáromi napok 1849-ben” című naplójegyzetének pedig 1 ft.

** (Deák Farkastól.) „Fogság története” czim alatt érdekes naplójegyzetek látnak napvilágot közelebb. Hú képet fogjuk e naplónban találni a szabadságharczot követlenlül követő időknek, s egyes adatai bizonyára történeti szempontból is fontosak lesznek. A kötet körülbelül 10—12 ivre terjed és Heckenast Gusztáv kiadása lesz.

— (Eggenberger F. akademiáj könyvkereskedésében) megjelent: a „Polgári törvénykezési rendtartás. Elelbeléptetési miniszteri intézkedéssel és botrendes tárgymutatóval.” Az 1863-ki törvényekhez hasonló osinos kiadás. Ára 80 kr.

** (Szakirodalmunk) ismét egy jeles közlönyvel gazdagodott. Buschmann Ferencz szerkesztése alatt e napokban jelent meg „Typographia” czimmal egy nyomdászati szakközlöny, melynek kiadója a pest-budai könyvnyomdászok önképző-egylete. E lap minden hó 1-én, 10-én és 20-án jelenik meg és ára két havonként 40 kr., vidékre küldve 50 kr. — Az előtűnt fekvő első 2 szám több magyar és német nyelven írt cikket, szakközleményeket (mindkét nyelven vegyest), levelezést, egyleti híreket stb. foglал magában. A kiadóhivatal illető küldemények a Heckenast-féle könyvnyomdába Wenzlicsek József urhoz czimezendők.

** (A magyar mérnök-egylet közlönyéből) most jelent meg a III. kötet 2-dik füzeté. Szerkeszti Ambrozeovics Béla s a legutóbbi füzet a következő cikkekkel tartalmazza: Humpreys és Abbot elméletének bírálata. Schwartz Mátýástól. — A Feistritz folyó szabályozása körében végbevitt beton-építkezések. Közli L. J. — Hamar Leo villany-delejes vasuti dörzsfékezése. — A csapágyakból visszanyert olaj tisztításáról, Bielek Mik-

sától. — Folvétel egy asztalállásból. Vész Albertől. — A bártfai nagy templom leírása. Zofahl Gusztávól. — Beszédés József életrajza. Molnár Páltól. — Ismertetések. — Szakirodalmi szemle. — Az egylet tárgyalásai. — Vegyesek. — Könyvészet. — Táblák.

** (Bartalus István) tudatja a „Magyar Orpheus” előfizetőivel, hogy e nagybecsű zenészi vállalatát az akademia és Kisfaludy-társaság is támogatván, a mű már sajtó alatt van s harmadfél hó alatt megjelenik. Még tíz dallal bővíté az eddigiek számát, s e szerint 124 darabot kap a közönség. Az előfizetési határidő e hó végével telik le, s előfizetési díj 4 ft.

** (Renan legújabb munkája) „Pál apostol” rövid időn megjelenend Párisban francia nyelven (Michel Lévy Fréves), németül pedig Lipszében (F. A. Brockhaus.) Mindkét kiadáshoz egy térkép lesz mellékelve, mely azon utakat mutatandja, melyeken szent Pál e földön haladott. E könyv folytatását képezi Renan eddigi — Jézus élete, az Apostolok — műveinek, s azoknak egyszerűsminid kiegészítőseül is szolgáland.

Közintézetek, egyletek.

** (Az orsz. magyar képzőművészeti társulat) választmányának, május 7-én tartott ülésében, ugy a f. évi album-lap megválasztása, valamint az 1870. évi tagilletmény mily alakban kiadása és a verseny-módozatok voltak a tanácskozmány tárgyai. A jelen ideig szokásba vett album-lapok helyét csak egy lap, de értékesebb adatik ki. 1869. évi album-lap, Székely Bertalan a párisi kiállításon volt „Anyai őrzem” című műve választott, mely jelenben a 30 sorjegyet vásárlóknak adatott kedvezményül. Az 1870. évre a társulat legközelebb fogja a versenyt kihirdetni. A kiadvány alakja Doré Gusztáv szentírásához fog hasonlítani, szöveg-gel ellátva; a művészeknek tetszésére fog a tárgy választása hagyatni, 6 képnél többre, a szöveg illusztráció azonban nem terjedhet.

** (Pesten) polgári kör alakításán fáradoznak némelyek abból a czéliből, hogy Pest polgári eleme fejlődhessek és több befolyást nyerjen.

Egyház és iskola.

** (Aradra) állami lycoum tervezetik. A szűkecske épület tervezete már el van fogadva. Gyorsan akarják létesíteni az intézetet.

** (A hadi tudományok) előadására az egyetemen 250 hallgató iratta be magát. — Az egyetemen a jogi államvizsgák június 15-én kezdődnek és aug. 1-jéig tartanak. Azon jegyzások, kik most katonai kötelezettségüknek tesznek eleget, az államvizsgát 1870. márcz. 1-jéig tehetik le.

** (A pestvárosi tanügyi bizottság) terjedelmes munkálattal készített a népiskolai törvények Pesten életbeléptetéséről. E szerint Pestváros 29 iskolai községre oszlanék, s ezekből esnék a Belvárosra 4, a Lipótóra 5, a Terézre 9, a József-re 3, a Ferencz-re 3. Minden községnak volna iskolája. A községek ismét 9 iskolai kerületet képeznének: a Bolváros kettőt, a Lipót egyet, a Teréz háromat, a József kettőt, a Ferencz egyet. Minden kerületben egy bizottmány lenne 15 tagból, (a Lipótvárosban 31-ből) álló. E bizottmányok egy budapesti iskolatanácsban központosulnának. A tankönyvszert szigorum alkalmazni akarják. Az iskolák felekezetenélküliek. Felsőbb népiskolákat nem javasol a bizottság, — hanem igenis u. n. polgári iskolákat minden városrészben. A magán növeldek kaucezió alá esnének.

** (A debreczeni orsz. gazdasági tanintézetnél) újonnan rendszerezett tanári állomásra pályázatot hirdet a keres. miniszterium. E tanár az üzlet és berendezést, könyvvezetést, beszálltat, erdeészet elemeit, nemzetgazdaságot adandja elő. Ez állomással 1200 ft évi fizetés jár, pályázni akarók folyamodványukat június hó végéig nyújthatják be a keres. miniszteriumnál.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

** (A magyar-svájci gépgyár) most már gyorsan fölépíti gyárait, miután e társulat fogja ellátni fegyverrel a honvédséget. A technikai vezető Payer, kinek szintén egyszerű gyárai vannak Németországban. A késédelmezei miatt híressé vált Wernld gyáros e napokban Pesten volt, s ő is ajánlatokat tett a fegyverkészítésre, de eredménytelenül.

** (A fagy által okozott kárra) nézve írják Kecskemétről, hogy a kevéssel utána beállott jőtköny eső, habár nem igen bő volt is, némileg javított a vetések állapotán s azon vidéken a gazdákat kissé megvigasztalta.

Közlekedés.

** (A kolozsvári indóház) körül, mint egyik ottani lap írja, élénken foly a munka. E kevéssel ezelőtt csendes, nem igen látogatott helyen ma száz még száz ember sűrűg-fogor, a munkások nem szűnő zaja, a folytonos közlekedési mozgása, a kíváncsi látogatók kisétáló társaságai, az emelkedő épületek, részben már lerakott sinek örvendetesen megváltoztatták a vidék képét; a jövő év június havában az egész nagyváradi-kolozsvári vonal építése be lesz fejezve, s 1870. július elsején adatik át a forgalomnak.

** (Veszprémmegye) legközelebbi közgyűlésén b. Fiáth Ferencz főispán örömmel jelenté, hogy bár még hivatalos tudomása nincs, de magánutan egy értesült, hogy a pest-molnári-i vasutnak Molnártól Gratzig kitépítése engedélyezve van, s így az építésnek nem levén semmi útjában, a vállalkozó rajta lesz a pálya mielőbbi elkészítésén. A pálya irányra felett több vidék versenyg, minél fogva a bizottmány elhatározta, hogy ez érdeklött megyék: Zala, Győr és Vas egyöntetű eljárásra felhívásanak.

Balesetek, elemi csapások.

** (Balesetek az innep alatt.) Hétfőn gróf Andrassy Gyula Budán kilovagoltán, a mint a temető előtt elhalad, onnan egy halottas-kocsi bukkan elő. Andrassy lova megbökrosodik, hirtelen fordul egyet s a lovas is eleji, maga is elesik. A halottas kocsi neki robogott s kis híja, hogy mind a lovas, mind a lovat el nem tipratta. A gróf lovasának sikerült a kocsit megállítani, mire Andrassy ujra felült a lóra s hazament. A kapálózó lótol több zuzást is kapván, otthon hidegbe burogtatták s a szerencsétlenség komolyabb következmények nélkül mult el a miniszterelnökről. — Egy evangélikus tanárt vasárnap szülést ért, a mint a Zugligotbe tartott. — Ugyanaz nap volt a Margit-sziget megnyitása; csak egy hajó járt és visszajövetkor akkora volt a tolongás, hogy annak egy férj és családja is áldozatul esett; tudniillik: a gőzöre vezető hidról a tömeg által leszorítottván, a hullámokba esett, s néhány másodperc alatt nyomtalanul eltűnt. — Petrovics Potkin oroszországi földbirtokos vasárnap virradón az „Angol királynő” 3-dik emeletéből leugrott és szörnyet halt. — Egy katonaszolga szombaton éjjel egy kutba ugrott.

** (Manchesterben) a Swain és társa gyapot-fonodája, a melyben összesen 19 ezer orsó és 400 szövőszék volt, a lángok martalékává lón. A kárt 30 ezer font sterlingre teszik (1 font str. 10 ft).

Mi ujság?

— (A képviselőháza máj. 20-iki ülésében) Német Albert terjedelmes interpellációt intézett a miniszteriumhoz a hovesvármegyei ügyek miatt; azután megkezdődött a vita a trónbeszédre adandó válaszfelirat felett. Először Pulszky beszélt a bizottsági javaslat mellett, utána Tisza Kálmán a balközép javaslat mellett. Következett Simonyi Ernő, mint 3-ik indítványozó, de ekkor (1,2 óraker) a tisztelt ház türelme már kifáradt, s hangos „holnap! holnap!” kiáltások közt szétoszlottak.

** (Honvéd-requiem.) Folyó hó 21-én mint Budavár bevételének 20-iki fordulóján Budán a Mátýás templomban, az akkor elapott honvédekért requiem tartatot. Szintén e napon gyászistenüszteletet tartottak a Krisztina-városi temetőben is.

** (A honvédtoborzások) vidéken jobb sikerrel folynak mint Pesten. Legálább Pozsony, Győr s Arad városából az első napról azt jelentik, hogy a siker teljesen kielégítő.

** (A pünkösdi ünnepek) nagy személyforgalmat idéztek elő. Szombaton a bécs-pesti vasutvonalon 1270 utazó jött Bécsből Pestre és 1140 ment innen oda, az alsó vonalokon 875-en érkeztek ide és innen 1650 utazott el. A kevjvonatok Bécsbe 225 személyt szállítottak, Pestre pedig 474-et.

** (Értekes vita tárgyú) képezi e pillanatban a Margit-sziget, mely jelenleg József főherceg magánbirtoka. Az a kérdés: Buda, vagy Pest területéhez tartozik-e a Margit-sziget, régi idők óta

foglalkoztatja a testvér főváros képviselő testületét s a per ott van a kuria poros irományai közt eldöntetlenül. Most midőn e sziget a nagy közönség számára megnyitja a különösen a fogyasztási adó szempontjából magára vont a közügyemet — mindkét város előállott illetékességével, melyet azonban behozonyítani egyik sem tud. Harmadiknak aztán eljött Pestmegye és saját huszáraival tartotta és tartja fenn a rendet s megyei terület gyanánt tekintve fogyasztási adó szempontjából is e vitás területet. Pestváros főpolgármesterét e tárgyban közelebb interpellálni fogják.

(Királyi és Felső) a pünkösdi ünnepeket Styriában vadászaton tölté. Jövő héten az egész udvar s főrang körök Bécsbe gyűlnek egybe, az udvari operaház ünnepélyes megnyitására. Gr. Andrássy Gyula miniszterelnök és neje elutaznak az alkalmából több napra. — Az egyiptomi alkirály egy távsürgöny szerint már hajóra szállt, s Triesten át Bécsbe utazik, ő Felsőjeiket meglátogatandó. Lakást az udvari palotában készítenek számára. Bécsből a többi európai udvarokat utazza be, mint mondják oly czéllal, hogy a suzei csatorna ünnepélyes megnyitására minél fényesebb vendégkoszort hívjon össze.

(A nemzeti színház nézetéről) egy kis változtatást fognak tenni; nevezetesen az udvari páholyfal szemközti fekvő első emeleti sarokpáholyt, melyet színházba járók emlékezete óta a Sztyáni Ulman család bérel, József főherceg számára fogják földszíteni.

(Beast gr.) közös külügyminiszter az összemegnyitási ünnepére Egyiptomba utazik.

(Pozsony megye főispáni helytartója) gróf Pálffy József saját kérelme folytán fölmentetett ezen állástól.

(Titkos tanácsosi méltóságot nyertek:) Lönyay Menyhart miniszter, Vancsa János, gör. kath. érsek és Segat Bertalan triesti püspök.

(Egy kisebb dunai hajóraj) szervezéséről, ugy látszik, komolyan gondolkoznak Bécsben. Az 1866-dik harcban igen érzékenyen tapasztalák hiányát. S miután nemcsak Törökország, hanem Románia is állított fel páncélos hajókat, jobban mondva, készült felállítani, Ausztria sem akar hátramaradni. Nyomás okok folytán valószínűleg Bécsben is a páncélos hajók mellett fognak nyilatkozni.

(Csengery Antal) felléptetése ügyében Nagy-Kanizsán mult héten nagy érdekeltség tartott; Sümeghy Ferenc halála folytán az elnök felhívta a jelenlévőket jelölt ajánlására, mire két név hangzott: Csengery Antal és Falk Miksa. Utóbbi mellett némelyek melegen felszólalván, az érdekeltek egyhangulag kész volt elismerni a jeles journalista érdemeit, de választani kellvén a kettő között, Csengery Antal országos neve, a képviselőhöz munkálataiban eddig oly fényes sikertű gyakorlati képessége miatt, a többség nagy lelkesedéssel végzésre emelte candidatióját.

(Napoleon herceg) f. hó 12-én yachtján Velenczébe érkezett. A velencezi praefectus üdvözölé a herceget s az üdvözölési jelenet a lakosoknak érdekes látványt nyújtott. Kísérletet tettek tudniillik a villanyosság fénynyol, mit a herceg yachtján jeladásra használtak fel. E fény hatása a doge palotára s a nagy oroszlanra esodaszerű volt, Erre a herceg a S. Samuele színházba ment. A herceg yachtja földszinten lakik s mintegy két napig fog Velenczében időzni.

(Humboldt Sándor) születésének századik évfordulóját szept. 14-én fényesen megakarják ünnepelni Eszak-Amerikában. Németországban szintén tettek már előkészületeket, s dr. Otto, hogy a nagy tudós emlékeztető fölvenné, közelebb ki is adta népszerű életrajzát.

(A bécsi jószámfővárosi díszter beépítése.) mint a „N. Fr. Tglb.“ írja, váratlanul akadályokra bukkant. A magyar kormány t. i. azon követelésnek lépett fel, hogy a díszter eladásából bejött összegnek 30 százaléka a magyar állampénztárnak

adandó, minthogy a díszter államvagyon, s így a kiegyezkedés értelmében 30 százaléka Magyarországot, 70 százaléka a többi országokat illeti. — E követelés megakasztja az ügy folyamatát s e fölött Bécs és Pest között alkudozások folynak.

(Id. Emich Gusztáv) élte végnapjaiban tett szóbeli nyilatkozata szerint a Kisfaludy-társaságnak 200, az irói segélyző egyletnek 300 főt számlázván hagyományozni, ez összegeket az örökösök közelebb lefizették.

(A császár-fürdőben) már most is nagy élénkség uralkodik, s eddig mintegy ötven család érkezett meg a fürdők használása végett. Az emlékeztetőse vált császár-fürdői bálók ez idén sem maradnak el, s minden második héten tartanak egyet. Zeneestélyeket szintén rendeznek minden héten s ezekben a katonai zenekar és a népzene-társaság fölülva fog működni. A női és férfiu-szobákban pedig testgyakorlószközöket állítanak fel, melyek még látogatottabbakká teszik ez utjonnan berendezett helyiségeket.

(Ezer forint jutalom) A Friedenthal-féle szeszgyár egyik hivatalnokja: Koenitz Miksa 33,291 frt 96 krral megszökött, s Friedenthal most 1000 frtnyi jutalmat ajánl annak, ki az illetőt elfogva, a rendőrség kezébe szolgáltatja. Mint mondják, már nyomában vannak a tettesnek, s táviratokat küldöttek Európa minden fővárosába.

(Mészáros Károlyt), a „Ludas Matyi“ szerkesztőjét, — mint az „U. L.“ írja — újra perbe fogják felségérsémi miatt, melytől egyik nap midőn sétára volt bocsátva, egy vendéglőben követett el, többek jelenlétében.

(Róza Sándor.) kinek betyárságait egy időben bizonyos dícsőrséggel vették körül me a hírlapi közleményekben is, kimutatta minden javulási ígérete dacára a fogaféherét. Mint tudjuk, részt vett a szegedi postarablásban, s most hűvösön ül. Minap meg akart szökni, szándokát azon ban észrevették — s elég barbár módon akadályozták meg, ugy t. i. hogy oda láncolták börtöne falához.

(Halálhír.) Egy Egerből küldött gyászlap Erdélyi József elhunytát tudatja. Neve az irodalom terén is ismeretes, mint beszélyírő. Utóbbi években azonban visszavonult az irodalomtól, s mint Heves- és K.-Szolnokmegyék főjegyzője működött. E hó 17-ikén hunyt el rövid betegség után 43 éves korában. Barátain és ismerőseinek kívül neje, öt gyermeke és testvérei gyászolják halálát.

Nemzeti színház.

Péntek, máj. 14. „Fény árnyai.“ Szomorujáték 5 felv. Irta Szépligeti. Szombat, máj. 15. XIX. olasz opera előadásul: „Aleo-járó.“ Opera 3 felv. Zenéjét szerz. Bellini. Vasárnap, máj. 16. A színházi nyugdíjintézet javára: „Almában beszél.“ Vig. 1 felv. Irta Rosen; ford. Szerdahe-lyi. — És „Alarcos bál.“ opera 3 felvonása. Hétfő, máj. 17. „Brankovics György.“ Szomorujáték 5 felv. Irta Obernyik. — Tóth Antal vidéki színész föllépte. Kedd, máj. 18. XX. olasz operai előadásul: „A ke-gyencsnő.“ Opera 4 felv. Zenéjét szerz. Donizetti. Szerda, máj. 19. „IV-ik Henrik.“ Dráma 5 felv. Irta Shakespeare; ford. Egressi Gábor. Csütörtök, máj. 20. XXI. olasz operai előadásul: „Br-nani.“ Opera 4 felv. Zenéjét szerz. Verdi.

(Az olasz opera tagjairól) egy bíráló következő ismer-tetést ad: Pozsoni Antonietta asszony nemcsak hétéves éne-kevel s dramatikus hangjával, hanem tán még inkább játé-kával nyerte meg a közönség általános tetszését. A „Travi-átá-ban és „Alarcos bál“-ban különösen nemcsak jó játszi-ték, hanem jellemzőleg is ábrázol. Állását, arczkifejezése, tagj-ának minden jellemzőleg is ábrázol. Állását, arczkifejezése, tagj-ának minden jellemzőleg is ábrázol. Állását, arczkifejezése, tagj-ának minden jellemzőleg is ábrázol.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Miskolcon: Czente József. — Csákváron: Kling Iván. — Londonban: Gorgias Viktor. — Csekén: Glesinger Zsig-mond. — Jászkeszren: Galambos István. — Harasztiban: gr. Festetics Benő. — A pesti sakk-kör. Rövid értesítés: F.-Nyárad. A feladványok ninesenek korrekten följegyezve; jó lesz még egyszer beküldeni, ha lehet, diagrammban. Igazítás. A mult számunkban közölt feladvány-ban es-án hibásan áll sötét futár sötét gyalog helyett.

hanem kereste az olesót. Ezeknek tehát pihenők kell, kivált mióta a „Borgia Lucretia“ előadásával Salvi ur igen kompromittálta magát. Ellenben a fennebb említett négyet folyvást kénytelen működtetni négy-öt operában, melyet utóljára a közönség megun. Rosszi „Mozses“-é (moha a karok sok fáradsággal beutalták) s „Id. Vilmos“-át, melyeket a közönség várt, kellő érők hiányában nem adhatják elő. Szóval Salvi ur nem váltá be ígértét, hogy jó operát hoz, mert csak három-négy tagot hozott, kiket élvezet hallgatni és a kiket sokkal előnyösebb lett volna magukban ven-dégszerépelteni — Salvi ur nélkül.

Szerkesztői mondanivaló.

N.-Várad. Sd. I. A költő háza valamivel jobbakca az előbbieknél. Első felében van valami egyszerű leírás-forma. De annyira, hogy közölhető legyen, ki nem javítható s mi gyöngye művek kitarozásával nem is foglalkozhatunk. Ismételjünk előbbi izeneteinket. Tanuljon egy pár évig magyar nyelvet és írályt, gyakorolja magát kivált prózában, s ha kitartás mellett tehetséget is érez magában, akkor ki-sértsse meg föllepni az irói pályára, melyre alapos készütséggel nélkül lépni senkinek sem szabad, még a tehetségnek sem, ha minden lépten elsikamlani nem akar.

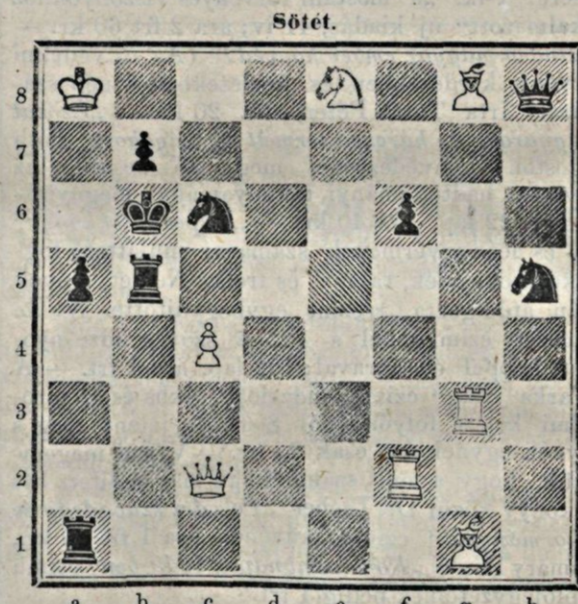
D. K. Emléklapra, hűtlen barátához. Nem mutatnak semmi tehetségre. N.-Várad. M. S. A régi „Harzi dalok“-ból ohajta-nók mind a VI. részt ismeri. Szalmár-Nemett. Dr. Sz. I. Kérdést tennék a ki-adó-hivatalnál, sajnálatlalt kell azonban tudatnunk, hogy lapunk idei első felvi folyamából teljes számú példánnyal többé nem szolgálhatunk.

Az ismeretlen ismerős. Történeti beszély. Nem üti meg a közölhetőség mértékét.

Megvetelre kerestek az 1850. évi „Magyar Hírlap“ febr. 24. aug. 25. 26 és szept. 3-ki számai. A netal-án ezeknek birtokában levőket Dudas Odón főlkéri, hogy eladási szándékukról öt Zentára címzett levélben értesiteni sziveskedjenek.

SAKKJÁTÉK.

495-dik sz. f. — Grimshaw W.-tól (Londonban.)

Világos indul s a 3-dik lépésre mattot mond.

A 490-dik számú feladvány megfejtése. (Lloyd Samutól, New-Yorkban.)

Table with 2 columns: Világos and Sötét. It lists chess moves and their corresponding piece values.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Miskolcon: Czente József. — Csákváron: Kling Iván. — Londonban: Gorgias Viktor. — Csekén: Glesinger Zsig-mond. — Jászkeszren: Galambos István. — Harasztiban: gr. Festetics Benő. — A pesti sakk-kör.

Rövid értesítés: F.-Nyárad. A feladványok ninesenek korrekten följegyezve; jó lesz még egyszer beküldeni, ha lehet, diagrammban.

Igazítás. A mult számunkban közölt feladvány-ban es-án hibásan áll sötét futár sötét gyalog helyett.

TARTALOM.

Lator Gábor (arckép). — Örök gyűm van... — Czél-talan bolyongás. — A nyomorúság pitvarában (vége). — A gonosztevékről. — A páma (képpel). — A lipcsi zsvárvásártér (két képpel). — A párisi világtárlat és a magyar ipar (vége). — A magyar színészet elokorából. — Egyveze. — Tárház: A Margit-szigetről. — Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Egyház és iskola. — Ipar, gaz-daság, kereskedés. — Közlekedés. — Balesetek, elemi csap-sód. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték — Heti-naptár.

Felölös szerkesztő: Nagy Miklós. (L. magyar-utca 21. sz.)

HIRDETÉSEK.

Nines többé szeplő, naptólelésítés, sárga arezfolt, redő.

A szépséget és ifjúságot csak a világhíri

EAU, de LYS de LOHSE

szépsítő liliomtej adhatja vissza.

Ezt a porosz királyi orvosi hatóság megvizsgálta, valamennyi kitünő orvos és az or-vos-egylet, számos nő és férfi egyedül ezt ismerte el hibátlan szépsítő-szernek. — Ára egy nagy üvegnek 2 ft. 50 kr., kisebb 1 ft. 30 kr., postán 10 krral több.

Főraktár Berlin, Jägerstrasse 46, Lohse udvari szállitmányos.

Pesten Török József

gyógyeztető, király-utca 7. szám; továbbá Debrecezen: Borsos. Szatmar: Bá-szörnyeni. M.-Berényi: Páncs. Eszék: Deszátly. N.-Várad: Molnár. Temesvár: Pe-cher. Kolozsvárt: Wolff. Pozsonyban: Dr. Schneberger. Keckemetén: Katona Zsig-mond gyógyszerész uraknál. 513 (2-6)

Hirdetmény.

Jutalmazott cseplő-gépek.

Alulirt különös figyelmébe ajánlja a t. cz. földbírtokosok és gadaközönségnek az 1866-ik évben jutalmazott, s azóta még jobban czelzésirteit cseplő-gépeit, hajfömitveit, szoró-rostait, írto és kapáló-gépeit, Sack-féle rajol-ékéit (14"-nyi mélységre számú) vízmozdító-kezelő gépeit, valamint a szarabon-kint csak 26 fta korúló léski-vatnyit stb. értesíti egyszer-szer.

mind a tisztelt közönséget, hogy gégyára fölkiúztit azon helyzetre, miszerin tőzserővel működése folytán, valamint a legzsimább új gazdasági gépek megrendelését, ugy azok javítását a legrovidebb idő alatt, és legzselészerűben eszközölheti, Magyarzót ábrakkal ellátott árjegyzék bérmentesen küldetik meg.

Stádel Károly,

gépgyárnok Győrött, városház-utca 389. sz. alatt.

Helgoland tengerifürdő.

Junius 17-én veszi kezdetét egy idejűleg a fürdő-intézet megnyitásával a gőzhajó-zás, mely mint az Elbe, mint pedig a Weser folyóból kiindulva fontartja a rendes közlekedést a szarzföld és Helgoland közt, s bezáratik október 15-én.

Ezen összeköttetés két nagyszerű vas tengeri gőzhajó által eszközöltetik, melyek ezeltől 4 évvel egyedül személyszállitásra építettek, s a tengeri utazók számára kényelme-sen berendezve s nemcsak oszlonokkal, hanem egyszerűsind különválasztott női s magánykajuték és kitünő éttermekkel vannak ellátva.

A gőzhajózás igazgatóságát által a következő menettervek állapítottak meg: A Bremerhafen-Geestemünde és Helgoland közt az északnemet Lloyd társaság tulajdonhoz tartozó gőzös tartja fen a közlekedést.

Északi tenger

kapitány Putscher J.

Menetek:

Junius 29-tól július 7-ig minden kedden és szombaton. Julius 10-től szeptember 15-ig minden kedden, csütörtök és szombaton. Szeptember 18-tól október 4-ig ismét minden kedden és szombaton. Továbbá szombaton október 9-én.

Helgolandból Bremerhafen-Geestemündébe vissza: minden reá következő napon, mégis vasárnap Helgolandba időzve.

Indulás Helgolandba az első brémai személyvonat megérkezése után; a visszamene-tek aképp rendezettek, hogy a megérkezés idejekorán a keresztülvonuló vasut-vonatokkal történjék. — Továbbá szolgáljon közutudomásul, hogy a kölni m. frankfurt, dresda-és berlini vonalok át, melyek via Brema-Geestemünde Helgolandba vezetnek, érintett állomá-sokon valamint Düsseldorf, Hamm, Kassel, Göttingen, Hildesheim, Hannover, Leipzig, Magdeburg, Oschersleben, Potsdam és Erfurt állomásain, Helgolandba és onnan vissza közvetlen személy- és máhhaszállítás eszközöltetik.

Hamburg és Helgoland közt a hamburg-amerikai nyalabhajó-részvény-társulat gőzhajója tartja fen a közlekedést.

Cuxhaven

kapitány Lührs J. A.

Menetek:

Junius 17-től július 15-ig minden hétfőn és csütörtökön. Julius 17-től szept. 16-ig minden hétfőn, csütörtök és szombaton. Szeptember 20-tól 30-ig ismét minden hétfőn és csütörtökön. Továbbá csütörtökön október 7. és 14-én.

Indulás Hamburgból reggeltől 8 órakor. Helgolandból vissza Hamburgba minden reá következő napon reggel, de soha reg-geli 7 óra előtt.

E hajó, mely e menetben gyorsaságra nézve még egy gőzhajó által sem szárnyaltat-ván tul — e vonalat 6-7 óra alatt, — a voltaképeni tengeri utat pedig 2-3 óra alatt teszi meg.

Mintthogy Helgoland sziget jelentősége, mint gyógyeztető tengeri fürdő s mint enyhe éghajlati gyógyhely ugyis eléggé ismeretes, még csak azt említtjük fel, hogy téhen-savó és asvány-vizek szolgálhatnának, és a fürdőház mindenemmi hideg s meleg fürdőikkel van be-berendezve. A társalgási ház gyönyörű salonnájával, bálók, hangversenyek, színház, tengeri séták evező- és vitorlahajók, versenyosonakázás, vadászat és halászat által, valamint a maganemben kétszótelenül egyetlen sziklabarlang — kivilágosításával a fürdővendégek-nél vonzó és változatos időtöltés nyújtatik. Végül közutudomásra juttatik, hogy a távrida-összeköttetés jelenben a kormány részéről ismét helyre fog állittatni.

Megrendeléseket lakásokra elvállal az alírt igazgatóság, valamint dr. Aschen fürdői orvos, orvosi tudakozóiskola utasításokkal szolgálni késznek nyilatkozik.

Helgoland, áprilisban 1869. A tengeri fürdő-igazgatóság.

Bőrbajok

valamint

titkos betegségek

és súlyos utóbajai ellen, sok évi tapasztalás s a világhíri Nicord (egykori párisi tanárnak) módszere után, siker biztosítása mellett, rendel:

Sugár F. orvostudor stb.

Lakása Pesten,

váczi-utca 15-ik szám alatt,

a korona kávéház mellett.

Elfogad naponként 11 órá-tól 1-ig. 479 (9-12) Megkereshető levél által is.

VELOCIPÉDE. Includes an illustration of a bicycle and text describing the product and its benefits.

Szathmár városában, egy ujonnan felszerelt

kő- és könyvnyomda

kedvező feltételek mellett szabadkézből eladandó; értekezhetni személyesen vagy levél által a tulajdonossal ugyanott. 530 (1-8)

Régi pénzeket

és mindenemmi régiséget, drágakövet, lovagló és nyergeszámokat lotaká-akkal együtt, arany, ezüst és draga-kövekkel kirakva; továbbá gyöngyöt, szineskövet, aranyat, ezüstöt, asványo-kat vesz és cserél a legmagasb áron.

Régiségek és természetiek irodája.

Posten, Dorottya-utca s Lloyd épü-letben, 14. sz. a.,

hol egy nagy választékú raktár mindnekem-régiségek, régi pénzek, gompok, évek és mentekötőkkel a legelőszobák aron, ugy-szintén egy nagy raktár asványok, lep-kek, bogarak, madárőrök, tojások, szemüvegek is találhatók. ** 511 (2-4)

Hirdetmény.

A Deák Ferenc-utczában (azelőtt nagy hid-utca), az „Angol királynőhöz” címzett szálloda mellett Pesten, a mostani pesti vásár ideje alatt, egy igen jó hímű vászon és asztali szövet-gyáros hagyatékából, az örökösök megbízása folytán 450 vég valódi rumburgi vászon, különféle nemű asztali szövet, török-kendők, kanavásznak, 2000 tucat vászon és batizt-zsebkendő, rendkívül nagy választék férfi- és női fehér-rubákból

felényivel a becsáron alól

kézpénzfizetés mellett eladatik.

Arjegyzék.

1 vég 30 rőfös fehérített vászon, becsára 12 ft., most csak 6.50 kr.
 1 vég 30 rőfös fehérített fehér cérna-vászon, becsára 18 ft., most csak 9.50 kr.
 1 vég 30 rőfös fehérített creas-vászon, becsára 15 ft., most csak 8 ft.
 1 vég 30 rőfös legszelebb nemű creas-vászon, becsára 18 ft., most csak 9 ft.
 1 vég 30 rőfös kitűnő sziléziai vászon, becsára 22 ft., most csak 12 ft.
 1 vég 30 rőfös kitűnő rumburgi vászon, becsára 30 ft., most csak 15 ft. 50 kr.
 1 vég 38 rőfös hollandi cérnavászon, becsára 28 ft., most csak 14 ft. 50 kr.
 1 vég 40 rőfös rumburgi vászon, becsára 32 ft., most csak 16 ft.
 1 vég 45 rőfös orosz kender-vászon, a legjobb és legtartósabb, a minő csak létezhet, becsára 36 ft., most csak 18 ft.
 1 vég 50 rőfös hollandi szövet, becsára 40 ft., most csak 20 ft.
 1 vég 50 rőfös írlandi szövet, becsára 52 ft., most csak 26 ft.
 Különféle nemű rumburgi vásznak, 24, 28, 30, 35, 40, 45-50 ftig, melyek becsára kétszer annyi.
 1 vég ágy-kanavász, becsára 14-18 ft., most csak 7-9 ft.
 1 tucat vászon-zsebkendő 1.20, 2, 2.50, 3, 3.50 4, 4.50, 5, 6-7 ftig a legfinomabb.
 1 tucat vászon batizt-zsebkendő, fehér, ugyintén szines szegélyzettel is, 6, 7, 8, 9-10 ftig a legfinomabb.
 Igen finom hímzett batizt-zsebkendők hölgyek számára, darabja 50, 60-75 kr. a legfin.
 Angol shirting (Chiffon), igen finom, s ép oly tartós mint a vászon, rófe 30, 35, 40-45 kr. a legfinomabb.
 1 tucat jó erős konyha-ruha, 2.50-3 ftig.
 1 tucat különösen tartós duplacézra törülköző, 4.50, 5, 5.50 6-7 ftig.

Meglepen szép és nagy választékú férfi és női febreruhák.

1 női ing, jó vászonból, huzóra, 1.50, 2-2.50 krig.
 1 női ing kitűnő rumburgi vagy hollandi vászonból finoman hímzve, 3.50, 4-5 ftig a legfinomabb.
 1 női ing különösen jó rumburgi vászonból, a legujabb párisi minta szerint, 5, 6, 7, 8 ft. a legfinomabb.
 Női teli vagy hálóging kitűnő vászonból, szép kiállításal 3, 4, 5 ftig.
 Női nadrág finom shirting, jó barchet vagy kitűnő vászonból, sima vagy hímzettel, 2, 2.50, 3-4 ftig.
 Női alszoknyák, száz különféle párisi legujabb mintában, hímzettel vagy a nélkül, 3, 3.50, 4, 5, 6, 7, 8, 9-10 ftig a legfinomabbak.
 Fehér és szines francia shirting ingek, igen finom és jók, 2, 2.50, 3 ftig a legfinomabbak.
 Férfi ingek rumburgi vagy hollandi vászonból 2, 2.50, 3, 4, 5-6 ftig a legfinomabbak.
 Férfi gatyák, erős rumburgi vászonból vagy barchetből, félmagyar szabásra, darabja 1.50-2 ftig.
 Férfi gatyák erős rumburgi vászonból, magyar szabásra 1.80-2 ftig.
 Férfi ingek igen finom francia mellbetéttel, hál vagy estélyekre, 6, 7, 8, 9-10 ftig a legfinomabbak.

Megrendelések, az összeg beküldése vagy utánvét mellett, bárholva is lelkümmertesen és pontosan elküldetnek. A leveleket így kérjük címezni:

METH S. urnak Pesten, Deák Ferenc-utca, az „Angol királynőhöz” címzett szálloda mellett.

25 forintnyi áru vásárlói jutalom egy igen finoman hímzett batizt zsebkendőt kapnak.

Egyedüli áruhely:

Pesten, Deák Ferenc-utca (előbb nagy hid-utca), az „angol királynőhöz” címzett szálloda mellett.

METH S., Bécsből.

483 (5-6)

Évenként 5 huzás. Főnyeremény 250,000.
 1864-iki cs. kir. osztrák állam-kölcson

nagy nyereményhuzása

1869. Junius 1-jén.

A kölcson-nyereményei 250,000; 220,000; 200,000; 150,000; 50,000; 25,000; 15,000; 10,000; 5,000; stb. ft. legkisebb nyeremény 160 ft.

Hivatalosan bélyegzett részvény-jegyek, melyek addig maradnak érvényben, meddig a 250,000, s így lefelé 160 ft. nyereménynek huszadrésze javukra nem esik; ajánlatnak a pénzeszeg beküldése vagy postai utalvány mellett. 1 db. ára 8 ft., 9 dbé 70 ft., 20 dbé 155 ft.

Rothschild és társa

Bécsben, Postgasse Nro 14.

524 (2-4)

Az életerőnek fentartása

a valódi Hoff-féle egészségi malátakivonati-sör által, a legfőbb aggkorig is, bebizonyult tény.

Két elismerő-levél; egyike 10 éves a másik a jelenkorból származik.

I. Hoff János udvari szállító urnak Berlinben.

Baden, Bécs mellett, 1859. febr. 20-án. Ön malátakivonata bámulatos erősítő hatással van reám, 76 éves aggastyánra; én most már nem élíhetek e szer nélkül, noha tudom, hogy engemet fiatalál nem tehet.

Dr. Wurthveri Mederer.

II. Hoff János ur központi raktárának Bécsben, Kärntnerrig 11. sz. Baden, 1869. febr. 20-án. Ön malátakivonati egészségösörét én már nem nélkülözhetem; ez tartja fön életemet, azért kérom, ne hagyjon reá várakozni.

Dr. Mederer.

Ehhez mellékletül idézzük még a következő levelet: „Potzdam, 1869. febr. 15-én. Hogy ön malátakivonata és egészségi malátacokoládéja már számos betegnek egészséget hozott, világszerte ismert dolog; de leginkább örültem én, midőn jó barátomnak sorvadásban sinlődő gyermeke (egy csecsemő, mely anyját kora halál által elvesztette) a csodálatos maláta-cokoládépor által, mi nékie a csecstey helyett adatott, ismét erősült és szemlátomást jobboldt, mint azt már senki sem hitte volna. **Wolff,** kereskedő, Naunerstrasse 49. — Így szólnak még számtalan levelek.

Az egyedül valódi Hoff-féle malátaléteg-egészségi sör, valamint az egészségi maláta-cokoládé és maláta-cukorkák főrkahelye egydül: Bécs, Kärntnerrig 11. szám. A ragjeyen **Johann Hoff** névönás.

Árak: Malátaléteg-egészségi sör üveggel és csomagolással együtt: 6 üveg 3 ft. 70 kr., 13 üveg 7 ft., 28 üveg 14 ft., 58 üveg 27 ft. 30 kr., 120 üveg 55 ft. — Egészségi maláta-cokoládé 1. sz. 1 font 2 ft. 40 kr., 2. sz. 1 font 1 ft. 60 kr., 5 fonthoz 1/2 font, 10 fonthoz 1 1/2, ingyen adatik. — Maláta-cokoládépor csecsemőknek a hibázó csecstey pótlékául 80 és 40 kr. — Maláta-mellcukorkák 60 és 30 kr. — Mind Bécsben feladva. Kapható Pesten **Török József** gyógyszerész urnál, király-utca 7-dik szám. 507 (1-3)

Keresztelő-készletek

minden színben
 14, — 18, — 25, — 50 forintig.
Türsch F.-nél
 Pesten, váci-utca 19-dik szám.
Gyermek vászonemlék
 minden aron. 463 (3-5)

Hatodik kiadás

(magyar nyelven harmadik).

A nemi élet

titkai s veszélyei.

Értekezések a nemzés és nemi betegségekről, az utóbbiak óv- és gyógy-módjairól. 457 (12-12)

Függelékkel a bujakóri ragályzáról és Dr. Rodet, lyoni orvos

ragályelleni legbiztosb óv-szeréről.

a férfi és női ivarszerek bonczani ábráival. Ára: 1 ujforint.

Postán megküldve 10 krral több; utánvétellel 40 krral több.

Megrendelhető szerzőtől következő ezim alatt:

Dr. Eiber V. P.

Pesten, József-utca 66-ik számú saját házában.

528 (1-6)

Friss

VETŐMAGVAK,

ugymint:

Lóhere, valódi francia és magyar luczerna.

Lóhere, stájer vörös.

Réhi here, fehér hollandi.

Vadóc (Reigrás), angol, francia, olasz, belföldi.

Réhi csibehúr (Spörgel).

Baltacsim (Espancette).

Czokor- és takarmány-czéklerépa.

Tarló-répa.

Bükköny, mohar, nyári és őszi-repeze.

Tavaszi-buza és rozs. 417 (12-13)

Pohanka.

Mezeli komacsin (Timotheusgras).

Burnótfü (Pimpinella).

Akazefa-magvak.

Es mas magfajok.

Olaj-pogácsa.

Szappangyökér, vagdalt és örlött.

Gabona-zsákok és gyekények.

Gép-olaj, legjobb minőségű.

Disznószir, Szalonna és háj.

Angol patent-keest- és gépkenőcs.

Fekete labföld virágokhoz.

Jó minőségben és jutányos áron kaphatók:

Halbauer G. János,

kereskedésben Pesten.

Raktár és irodája saját házában Terézváros, Rombach-utca 7. szám a.

Pest, május 30-án 1869.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft.

Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. — Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetleg: Egy négyzer hasábzott petit sor vagy annak helye egyszeri ígatásnál 10 krba, háromszori vagy többzöri ígatásnál csak 7 krba számítottak. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket előfogad Bécsben: **Oppelik Alajos,** Wollzeile Nro. 22. és **Haasenstein és Vogler** Wollzeile Nro. 9. — Bélyeg-díj külön minden ígatás után 30 krajczár.

Tóth Ágoston.

Honvédelmi rendszerünk tényleges átalakításának s az attól remélt üdvös befolyásnak a rendes hadsereg és katonaságunk szellemére, egyik életföltétele, hogy a hadi tudományokban jártas és minden irányban képzettséggel bíró honvédek legyenek, kik által új és életképes elemek vitessenek be a hadseregbe. Ennek elérésére, addig is míg a Ludovicium ismét eredeti céljának megfelelőleg szervezethetnék, az által történt meg az első lépés, hogy az egyetemnél hadi tanfolyam állított föl, s annak élére oly férfiak állítottak, kiknek képzettségétől a legjobb eredményt várhatjuk leendő honvédeink katonai kiképzésére. E férfiak egyike **Tóth Ágoston**, honvéd-erzedes, ki az említett katonai tanfolyamon az eroditót-tant, katonai földrajzot és a stratégiát adja elő; míg tanártársa gr. Pongrácz Károly, a hadi történelem, taktika és katonai szolgálati szabályokban ad oktatást.

Tóth Ágoston, kinek arczképet s életrajza vázlatát ma olvasóinknak bemutatjuk, épen nem új név e téren hazánkban. Az 1848/49-diki szabadságháboruban kifejtett tevékenysége s dicséretes működése ismertté tette nevét a katonai s hazafiai körökben s honvéd-erzedessé ki-nevezetése azok közé tartozott, melyeket a közvélemény a legnagyobb helyesléssel s megaláddalással fogadott.

Somogy megye Marczali mezővárosában született, 1812-ben. Atyja előbb a Szechenyi grófi, majd az Eszterházy hercegi családnak volt uradalmi ügyésze. Gynmasiumi tanulmányait Sopronban végezte s ott már kitűnő kiváló előszeretete a rajzolás és a matematikai tudományok iránt. Gyermekek s első ifjúkori előszeretetéhez híven, már 14 éves korában a katonai mérnöki (ingenieur) akadémiába lépett, honnan 19 éves korában már mint tiszt jött ki és a Benzur nevet viselő 34. gyalog-erzedbe osztatott be mint hadnagy. Három év múlva (1834) dandár-segéd volt, s hat évre rá a táborkarhoz tétetett át. Az osztrák hadsereg-

ben is fölsimerték kitűnő képességeit s használhatóságát. Folyvást magán szorgalom által is tökéletesítvén magát, egyike volt a legszebb jövőt ígérő fiatal tisztnek. S előmenetelét magyar erede és magyar szive mégis gátolta. Bár 1842-ben Magyarország, 1843-ban Csehország katonai térképét készíté el, századosságnál fölebb nem emelkedhetett. Így találta őt még 1848-ban is a forradalom kitörése.

A márcziusi napok Lembergben találták, ezredével. Az első honvédcsapatok még a törvényes időszakban alakultak, s első volt

zött. Ő azonnal kilépett ezredéből, Pestre jött, s itt a 31-ik honvédszázaló őrnagyává nevezetett ki. A zászlóaljzat azonban még toborzani és szervezni kellett. E munkát ő, néhány nap alatt, nagy ügyességgel és sikerrel hajtotta végre, s az új csapattal, melynek toborzási helye Tasnád volt, azonnal szétverte Zsibónál az oláhokat. Zászlóaljával mindjárt megköstoltatta a győzelmet és dicsőséget.

Bem az erdélyi sereg vezényletét átvevén, **Tóth Ágoston** is oldala mellett maradt s tevékeny részt vett dicső hadjárataiban. Bem csakhamar felismerte benne a katonai tehetséget s különös figyelmére és szeretetére méltatta. A következő év febr. 23-kán már ezredessé s Besztercevidék parancsnokává nevezte ki, hol azonnal győver-gyárt alapított s a Bukovina felőli hadjáratokat czélserű eroditésekkal látta el.

Egy idő múlva azonban Bemmel összeitközése volt, a sokat rakonzatlankodó lengyel legio feloszlatása miatt, mit az öreg ur igen zokon vett, s **Tóth Ágoston** tól e miatt elvonta barátságát. **Tóth** szivesen kitért az őz vezér utjából s Debreczenbe utazván, magát a kormány rendelkezése alá bocsátotta; részt vett a Görgei elnöksége alatt tartott nagy hadi tanácsban, mely a hadjárat további folyamát állapította meg, s midőn Czecc, Erdély előbbi parancsnoka lábát törvén, helyébe kinevezetett, ezt azon gyöngéd-ségi indokból nem fogadta el, mert Bem rosz neven vehetné ki-neveztetését, pedig „Bemre — mondá — több szükség van, mint reám.” Annál kényesb megbízás jutott részére, Perczeltől átvenni a déli hadsereg parancsnokságát

TÓTH ÁGOSTON.

s azt újra szervezve Guyonnak adni át. Az ezután folyt véres csatákban is nagy részt vett s kitűnő szolgálatakat tett; de a részletekre itt bővebben ki nem terjeszkedhetünk. A forradalom leveretése, a világozi gyaşnap őt Aradon találta. A foglyok közt volt. Ő is köztelre ítéltetett s itélete kegyelem útján 18 évi sánczfogságra lön enyhítve. Hét évi bört-